

Eindevaluatie Tijd voor Korfbal

in opdracht van het KNKV

**Fleur van Rens
Agnes Elling**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, mei 2011

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Programma Meedoen	7
1.2 Programma Tijd voor Korfbal	7
1.3 Eindevaluatie	8
2 Methoden	9
2.1 Kwantitatieve meting	9
2.2 Kwalitatieve meting	9
3 De start van Tijd voor Korfbal	11
3.1 Bestuurlijke regeling en doelen	11
3.2 De verenigingsondersteuner	12
3.3 Succes- en faalfactoren in de start	13
4 Ledenaanwas	15
4.1 Ledenaanwas in perspectief van Meedoen Alle Jeugd door Sport	15
4.2 De ledentelling	16
4.3 Ledenaanwas binnen de Tijd voor Korfbal verenigingen	16
4.4 Ledenaanwas allochtone jeugdleden binnen Tijd voor Korfbal	19
4.5 Ledenaanwas in perspectief van de korfbalbond	21
5 Het bereik van Tijd voor Korfbal	23
5.1 Lessen op basisscholen	23
5.2 Korfballessen op voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs	25
5.3 Samenwerking met zelforganisaties en Islamitische basisscholen	25
5.4 De korfbaltrainers	25
5.5 De Verenigingsondersteuner	26
6 Tijd voor Korfbal en de verenigingsenquête	27
6.1 Dependances	27
6.2 Gehinderd	28
6.3 Betrokkenheid allochtone ouders	28
6.4 Tevredenheid	29
6.5 Kennis ledenwerving en ledenbehoud	29
7 Ledenwerving	31
7.1 Ledenwerving, basisscholen	31
7.2 Kangoeroe Klup en KorfbalFit	31
7.3 Satellietverenigingen/dependances/schoolsportverenigingen	32
7.4 Ledenwerving, overige strategieën	34
7.5 Ledenwerving van meisjes	34
7.6 Succes- en faalfactoren in ledenwerving	35
8 Ledenbehoud	41
8.1 Doorstroom	41
8.2 Potentiële succesfactoren ledenbehoud	41

9	Allochtonen en korfbal	43
9.1	Allochtonen en de vereniging	43
9.2	Veel voorkomende knelpunten bij de ledenwerving van allochtonen	44
9.3	Succes- en faalfactoren ledenwerving allochtonen	45
9.4	Integratie, allochtoon kader en Mamoun	50
10	De toekomst en uitrol	53
10.1	Inbedding van Tijd voor Korfbal	53
10.2	Het wegvallen van geld	53
10.3	Het al dan niet wegvallen van de verenigingsondersteuner	54
10.4	Toekomstplannen van Tijd voor Korfbal verenigingen	55
10.5	Uitrol Tijd voor Korfbal gedachte naar andere verenigingen	55
10.6	Het Marokko project	56
11	Slotbeschouwing	57
11.1	Evaluatie beoogde projectdoelen en resultaten Tijd voor Korfbal	57
11.2	De succes- en faalfactoren	59
11.3	De leerpunten en gemiste kansen	60
11.4	Tijd voor Korfbal positieve impuls	62
	Referenties	63
	Bijlage 1	65

Samenvatting

In opdracht van het KNKV heeft het W.J.H. Mulier Instituut onderzoek gedaan naar het procesverloop, de resultaten en de succes- en faalfactoren van het Tijd voor Korfbal project. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de Meedoen rapportage en de verenigingsenquête, daarnaast zijn er interviews gehouden met de korfbalverenigingen en zijn de resultaten van de door het KNKV uitgezette vragenlijst geanalyseerd.

Bij de aanvang van het project zijn door het KNKV 20 verenigingen geselecteerd om deel te nemen. Deze verenigingen hebben vervolgens ieder op eigen wijze het project invulling gegeven. De belangrijkste succesfactor bij de start bleek vanuit de visie van de clubs het vinden van een geschikte verenigingsondersteuner die gedurende het gehele project betrokken kon blijven. Daarnaast was het van belang dat het bestuur duidelijke doelen had, alsmede een plan om deze doelen te bereiken.

In cijfers laat het Tijd voor Korfbal project een kleine groei van het aantal jeugdleden zien. Opmerkelijk zijn de grote verschillen tussen de verenigingen. Sommige verenigingen zijn gedurende het project flink gegroeid, terwijl anderen juist flink zijn gekrompen. In vergelijking met de algehele groeicijfers van het KNKV doen de Tijd voor Korfbal verenigingen het goed. Over het algemeen laat het KNKV namelijk een daling van het ledenaantal zien.

Het Tijd voor Korfbal project heeft meer bekendheid voor de korbalsport opgeleverd. Veel kinderen hebben via de basisschool kennis gemaakt met korfbal. Daarnaast zijn de korfbalverenigingen actief geweest met het opbouwen van een netwerk met scholen, gemeentelijke instanties, zelforganisaties en stichtingen. Wanneer men de korfbalbond vergelijkt met andere bonden die hebben geparticipeerd in het Meedoen Alle Jeugd door Sport project zijn slechts enkele verschillen aanwezig. De voornaamste verschillen zijn dat de Tijd voor Korfbal verenigingen kennis over ledenwerving en ledenbehoud belangrijker vinden, en dat de korfbalverenigingen minder dependances/satellietverenigingen hebben opgericht.

Om ledenwerving te bewerkstelligen is door de korfbalverenigingen vooral ingezet op het geven van lessen op basisscholen en op het opzetten van de producten “Kangoeroe Klup” en “KorfbalFit”. Voor succesvolle ledenwerving was het van belang dat het bestuur klaar was voor groei, en dat de activiteiten met een bepaalde doelstelling werden uitgezet. Praktisch gezien bleek een directe, proactieve aanpak, waarbij potentiële leden rechtstreeks worden aangesproken het beste te werken.

Door de meeste verenigingen is (zeker in de beginperiode van het project) de nadruk gelegd op het werven van jeugdleden om een afspiegeling van de wijk te worden. Verenigingen deden kennis op over het omgaan met etnische diversiteit en staken energie in het integratieproces. Toch bleek het voor veel verenigingen moeilijk om allochtone leden bij de vereniging te betrekken. Verenigingen waar dit wel lukte typeerden zich door hun grotere kennis en ervaring, alsmede hun proactieve opstelling. Er werd getracht problemen te voorkomen in plaats van ze te genezen. Tevens zetten deze verenigingen zich sterk in voor het informeren en op gemak stellen van de ouders van de nieuwe allochtone leden.

De Tijd voor Korfbal verenigingen verwachten weinig problemen te hebben met de stop van de financiële steun die zij tijdens het project hebben genoten. Echter, de verenigingsondersteuner zal wel worden gemist, met name de tijd die deze persoon overdag had te besteden voor de vereniging. De helft van de Tijd voor Korfbal verenigingen heeft momenteel een plan op tafel liggen om informatie te gaan uitwisselen met verenigingen die niet aan het project hebben deelgenomen. Voor de toekomst liggen met name kansen bij het opzetten van meer schoolsportverenigingen en het opdoen van kennis over ledenbehoud.

1 Inleiding

1.1 Programma Meedoen

Het “Tijd voor Korfbal” project is onderdeel van het programma Meedoen Allochtone Jeugd door Sport. Dit programma kende een looptijd van vier jaar (2007-2010). Het streven was om in deze vier jaar ontmoeting, binding, opvoeding en integratie van allochtone jeugd – en hun ouders – in en door sport te stimuleren.

Het programma richtte zich in beginsel vooral op de toestroom van allochtone jeugd naar de georganiseerde sport, maar later werd dit verruimd tot de toestroom van alle jeugd naar de georganiseerde sport. Naar aanleiding van deze verruiming werd de naam van het programma aangepast naar programma Meedoen Alle Jeugd door Sport (verder programma Meedoen). Het programma richtte zich voornamelijk op de verenigingen uit de achterstandswijken en de jeugdige inwoners van deze wijken.

In het programma Meedoen was een deelname van elf gemeenten en negen bonden beoogd die tezamen 500 verenigingen aan het programma deel moesten laten nemen, waarbij ingezet is op samenwerking tussen verenigingen en lokale partners.

Via bonden zijn verenigingen geselecteerd in de steden van het programma Meedoen. De selectie van de steden is gebaseerd op het percentage allochtonen van de bevolking.

De doelstellingen van het programma Meedoen waren drieledig:

- Het eerste doel is dat allochtone jeugd meer zal gaan deelnemen aan sport en dat verenigingen meer allochtone leden krijgen (integratie in de sport).
- Het tweede doel is dat binnen de sportverenigingen, of via activiteiten van een bond op scholen of in de buurt, allochtone jongeren gaan meedoen in de samenleving (integratie door de sport).
- Het derde doel van het programma is gericht op re-integratie door middel van sportzorg trajecten.

De eerste twee doelstellingen van dit project, integratie in de sport en integratie door de sport, zijn gedurende het programma aangepast. De aandacht was niet langer alleen gericht op allochtonen, maar verbreed tot de jeugd uit achterstandswijken.

1.2 Programma Tijd voor Korfbal

Het KNKV heeft onder de vlag van “Tijd voor Korfbal” het programma Meedoen uitgevoerd. In totaal namen twintig korfbalverenigingen deel aan het programma, verdeeld over negen gemeenten (Amsterdam, Den Haag, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Rotterdam, Tilburg, Utrecht/Maarssen en Zaandam). De doelen, doelgroep en beoogde resultaten zijn in het projectplan van het KNKV (Verkaik, 2006, p. 5-7) beschreven. Samengevat kwamen deze op het volgende neer:

Doelen:

- Het betrekken van allochtonen bij korfbalverenigingen.
- Allochtone jeugd (flexibel) lid maken van korfbalverenigingen.
- Het betrokken houden van allochtonen bij korfbalverenigingen en het behouden van (allochtone) leden.
- Het ontplooiën van activiteiten voor allochtone jeugd op school en in de wijk in samenwerking met gemeenten en gemeentelijke instanties.

Beoogde doelgroep:

De niet-westerse allochtone jeugd van 4 tot 23 jaar, met nadruk op de allochtone meisjes van 4 tot 12 jaar.

Beoogde resultaten:

- Toename van het aantal allochtone leden (zowel jeugd als ouderen) van de deelnemende korfbalverenigingen in de projectperiode. De grootte van de beoogde toename is per vereniging vastgesteld naar aanleiding van de nulmeting die gehouden is in december 2006. In Tabel 4.6 van deze rapportage is de beoogde toename van het aantal allochtone leden per vereniging weergegeven.
- Volledige integratie van allochtonen binnen de 20 korfbalverenigingen, met allerlei positieve gevolgen van dien (voor zowel de vereniging als voor de allochtonen zelf).
- Het behalen van de beoogde resultaten van het programma “Meedoen Allochtone Jeugd door Sport” op het gebied van sportdeelname en preventie.

Qua benadering van nieuwe leden gaf het KNKV aan dat zij aandacht wilde schenken aan:

- Het gebruik van strippenkaarten waarmee kinderen gratis en vrijblijvend enkele keren kunnen deelnemen aan reguliere activiteiten. Wanneer deze strippenkaart vol is zouden ouders moeten worden benaderd over lidmaatschap van de vereniging. Dit kan zowel competitielidmaatschap zijn als een flexibel lidmaatschap.
- Samenwerking met verschillende gemeentelijke instanties
- Ouderparticipatie, met de nadruk op het zoveel mogelijk persoonlijk contact zoeken. Bij voorkeur wordt de vereniging hierbij geholpen door allochtonen die zelf geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving. Aangezien iedere vereniging in een andere situatie verkeert, zal de aanpak met betrekking tot ouderparticipatie verschillen per vereniging.

Ook had het KNKV zichzelf enkele onderzoeks- en ontwikkelingsdoelen gesteld, deze doelen worden in de rapportage niet besproken.

1.3 Eindevaluatie

Op verzoek van het KNKV is een eindevaluatie uitgevoerd over het procesverloop en de behaalde resultaten van het Tijd voor Korfbal project. Het doel van deze evaluatie is meer inzicht te krijgen in de succes- en faalfactoren van het project.

Door het KNKV is hiervoor de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

“Wat zijn de door de twintig deelnemende verenigingen ervaren opbrengsten en knelpunten van vier jaar lang Tijd voor Korfbal, welke kritische succes- en faalfactoren spelen daarbij een rol en wat zijn de voorwaarden voor continuering en eventuele uitrol naar overige korfbalclubs?”.

Om deze vraag te beantwoorden heeft het Mulier Instituut secundaire analyses uitgevoerd op de bij het MI beschikbare gegevens. Tevens zijn extra kwantitatieve en kwalitatieve studies uitgevoerd. Het onderzoek vond plaats in de maanden januari tot en met maart 2011 en is uitgevoerd door Fleur van Rens (kwalitatieve en kwantitatieve uitvoering) en Agnes Elling (projectleiding). In het kader van dit project zijn de gegevens van de Meedoen Alle Jeugd door Sport rapportage (Hoekman, Elling, van der Roest & van Rens, 2011) en de verenigingsenquête (van der Roest & Hoekman, 2011) gebruikt.

2 Methoden

Dit hoofdstuk beschrijft de methodische achtergronden van de studies die in deze rapportage een plek hebben gekregen. Het betreft twee onderzoeken die begin 2011 zijn uitgevoerd. Ook is informatie gebruikt van de ledentellingen bij de bonden van het Meedoen Alle Jeugd door Sport project (Hoekman et al., 2011), alsmede van het verenigingsonderzoek (van der Roest & Hoekman, 2011).

2.1 Kwantitatieve meting

Door het KNKV is een vragenlijst uitgezet naar alle twintig Tijd voor Korfbal verenigingen. De reacties op deze vragenlijsten zijn door het Mulier Instituut verwerkt en geanalyseerd. Het doel van deze vragenlijst was het verkrijgen van extra cijfermatige informatie, met name over het bereik van het Tijd voor Korfbal project. Ook is er een aanvulling gedaan op de eerder uitgevoerde verenigingsenquête (van der Roest & Hoekman, 2011).

2.2 Kwalitatieve meting

Om verdiepende informatie te verkrijgen over het Tijd voor Korfbal project zijn interviews gehouden met alle twintig Tijd voor Korfbal verenigingen. Twee interviews hadden reeds plaatsgevonden in het kader van de Meedoen Alle Jeugd door Sport rapportage, deze verenigingen zijn niet opnieuw geïnterviewd. De interviews werden in de meeste gevallen gehouden met het bestuurslid dat Tijd voor Korfbal in de portefeuille had en de verenigingsondersteuner. Soms waren ook andere bestuursleden, trainers of jeugd sportcoördinatoren aanwezig. De verenigingskaderconsulent van de desbetreffende vereniging was bij elk interview aanwezig als aanspreekpunt vanuit het KNKV. Na afloop van het interview werd de vereniging door het KNKV bedankt voor de deelname aan het project.

3 De start van Tijd voor Korfbal

Door het KNKV waren twintig verenigingen geselecteerd om deel te nemen aan het Tijd voor Korfbal project. Het projectgeld dat in 2006 door de ministeries van VWS en WWI (nu BZK) voor het KNKV was vrijgegeven, werd door het KNKV flexibel ingezet. Hierdoor konden verenigingen gebruik maken van een verenigingsondersteuner en konden ze het overgebleven budget naar eigen inzicht inzetten voor het opleiden van kader, het financieren van activiteiten en het aanschaffen van materialen. Dit hoofdstuk beschrijft de start van het Tijd voor Korfbal project bij de verenigingen.

3.1 Bestuurlijke regeling en doelen

Tijdens de start van het Tijd voor Korfbal project begonnen de twintig verenigingen met het maken van verschillende keuzes. Sommige verenigingen maakten een “Tijd voor Korfbal projectteam” waarin alle belangrijke commissies vertegenwoordigd waren. Andere verenigingen wezen één of twee personen aan die de Tijd voor Korfbal kartrekkers zouden worden. Er waren voor de verenigingen twee belangrijke redenen om deel te nemen aan het Tijd voor Korfbal project. Ten eerste wilden de verenigingen meer een afspiegeling worden van de wijk waar zij in zaten:

“Als je naar deze omgeving kijkt dan is 60 procent allochtoon, dat zie je niet terug in ons ledenbestand” (verenigingsondersteuner/voorzitter)

“We willen graag een afspiegeling zijn van de wijk waar we in zitten” (voorzitter)

Ten tweede zagen de verenigingen de kans om zich (bestuurlijk) te versterken:

“We gaan er eerst voor zorgen dat de organisatie er klaar voor is. Dat de commissies allemaal hun neus dezelfde kant op hebben, dat er gewoon sprake is van een projectteam waarvan in het bestuur mensen van de belangrijke commissies zitting hebben.(...) Toen we daar als vereniging klaar voor waren, zijn we met de activiteiten van start gegaan.” (bestuurslid)

“Zoek een bestuur dat er wat in ziet, probeer binnen dit bestuur iemand of een groep te vinden die trainers en coaches motiveert, want die moeten het uiteindelijk doen. En dan ben je al over de helft.”(bestuurslid/verenigingsondersteuner)

Een enkele vereniging dacht bij aanvang van het project al specifiek na over de continuïteit bij afloop van de projectperiode:

“ Het doel is namelijk niet een project te draaien waar we twintig leden of dertig leden aan overhouden, maar dat we een netwerk opzetten waarin je continuïteit hebt waarin je je sport doorlopend uitdraagt.” (bestuurslid)

Zodra een kleinere vereniging een grote ledengroei doormaakte, was het belangrijk dat het bestuur en kader meegroeide. Aangezien de “ons kent ons” cultuur niet meer afdoende was om alles in goede banen te leiden werden er meer regels opgesteld en moesten deze strikter gehandhaafd worden. De verandering in de regelgeving van de vereniging was voor sommige leden even wennen:

“Het vergt een andere manier van communicatie en er komen andere aspecten om de hoek kijken.(...) daar moeten mensen ook een beetje aan wennen.” (voorzitter).

De meeste verenigingen hebben zichzelf bij de start van het project doelen gesteld over wat zij wilden gaan doen/bereiken. Veelgehoorde doelen zijn het worden van een afspiegeling van de wijk, het opzetten van een Kangoeroe Klup of van KorfbalFit, en het verbreden van het aanbod op basisscholen. Of er door de vereniging werd vastgehouden aan de vooraf gestelde doelen lag met name aan de

behaalde resultaten en of dezelfde personen na een aantal jaar nog steeds betrokken waren bij het project. In het geval van wisselingen binnen de kartrekkers van het project vonden vaak grote veranderingen plaats in de projectopzet en de gestelde doelen.

3.2 De verenigingsondersteuner

Het idee van een verenigingsondersteuner werd bij alle verenigingen met open armen ontvangen. Het sprak de verenigingen vooral aan dat een verenigingsondersteuner overdag tijd heeft om dingen te regelen of lessen op scholen te geven:

“ Het was veel fijner om dingen te regelen want je hebt gewoon iemand die de tijd daarvoor heeft.”
(bestuurslid)

Het vinden van een passende verenigingsondersteuner was niet in alle gevallen even gemakkelijk:

“Wij konden geen verenigingsondersteuner vinden” (voormalig bestuurslid)

Bij acht van de twintig verenigingen heeft tijdens het project een wissel van verenigingsondersteuner plaatsgevonden. In sommige gevallen was er sprake van een mismatch tussen de vereniging en de verenigingsondersteuner, in andere gevallen was er bewust voor gekozen om eerst een verenigingsondersteuner aan te nemen die zich bezig hield met bestuurlijke reorganisatie, waarna een volgende verenigingsondersteuner zich bezig zou gaan houden met de praktische uitvoering van het project. Enkele verenigingen hebben zelfs meer dan twee verenigingsondersteuners gehad. Bij twee verenigingen is uiteindelijk besloten zonder verenigingsondersteuner verder te gaan. In twee gevallen was de verenigingsondersteuner een vrijwilliger.

“Toen hadden we zoiets van er gebeurt niks laten we nou dan een knoop doorhakken en stoppen, en dat heeft ze dan ook gedaan” (voorzitter)

In het geval van een mismatch tussen de vereniging en de verenigingsondersteuner heeft het aantrekken van een nieuwe verenigingsondersteuner tot het herleven van het project geleid. Een voorbeeld hiervan is Synergo. Bij Synergo kon de verenigingsondersteuner niet voldoende draagvlak binnen de vereniging creëren, als oplossing hiervoor werd een lid van Synergo gerekruteerd als verenigingsondersteuner: *“alles ken ik, en dat werkt wel veel makkelijker”* (verenigingsondersteuner). In een ander geval werd juist gezocht naar een blik naar buiten, waardoor er een verenigingsondersteuner van buiten de vereniging werd aangenomen. Uiteindelijk hebben beide verenigingen (op geheel eigen wijze) een kleine groei doorgemaakt onder leiding van de nieuwe verenigingsondersteuner.

Zowel een verenigingsondersteuner van buiten de vereniging als een verenigingsondersteuner van binnen de vereniging heeft voor- en nadelen. Een verenigingsondersteuner van buitenaf *“die op een andere manier naar zo’n vereniging kijkt”* zorgt voor vernieuwende ideeën, terwijl een verenigingsondersteuner van binnen de vereniging juist in de trend van de verenigingscultuur kan denken.

Overdracht tussen de verenigingsondersteuner die weg ging en de opvolger was vaak lastig:

“Globaal wist je wel dat het bestond, maar de overdracht, dat wist je niet” (tweede verenigingsondersteuner)

Idealiter zou het voorkomen moeten worden dat een verenigingsondersteuner gedurende het project af moet haken. Wanneer een verenigingsondersteuner toch moet stoppen, is het van belang optimale voorwaarden te creëren om overdracht te bevorderen.

Dit maakte de start van een nieuwe verenigingsondersteuner lastig, omdat deze meestal helemaal opnieuw moest beginnen. De uiteindelijke taak van de verenigingsondersteuner verschilde sterk per vereniging. In sommige gevallen gaf hij/zij trainingen en clinics op scholen, in andere gevallen werd er voornamelijk achter de schermen gewerkt aan de bestuurlijke herstructurering en planmatig werken. Trainingen op scholen werden in deze gevallen (deels) uitbesteed aan vrijwilligers of sportconsulenten van het KNKV. Uit de interviews kwam naar voren dat de verenigingsondersteuner door vrijwel alle verenigingen als onmisbaar wordt gezien voor een project als Tijd voor Korfbal. Echter wanneer de verenigingsondersteuner wordt ingezet als trainer op scholen merkte een bestuurslid op: *“toen we daar goed over gingen nadenken hadden we zoiets van dan ben je heel erg afhankelijk van die persoon en dat willen we eigenlijk niet.”* Met het oog op de lange termijn geniet deze optie niet de voorkeur. Naast een verenigingsondersteuner waren er in sommige gemeenten ook combinatiefunctionarissen actief ten tijde van het Tijd voor Korfbal project. In sommige gevallen vervulde de verenigingsondersteuner ook de functie van combinatiefunctionaris, in andere gevallen werkten deze twee personen nauw samen.

3.3 Succes- en faalfactoren in de start

De belangrijkste succesfactor bij de start van het project is het beschikken over een bestuur waarbij dezelfde bestuursleden gedurende het project actief zullen zijn en het aantal wisselingen tot een minimum wordt beperkt. Het bestuur moet zichzelf klaar maken voor het project door middel van het schrijven van een helder (stappen)plan met een bepaalde doelstelling en missie:

“Het is dat je organisatie er helemaal klaar voor is, en niet zomaar in het wilde weg zeggen, van we gaan roepen dat we er zijn.” (bestuurslid)

Ook het vinden van een geschikte verenigingsondersteuner is een cruciale factor geweest binnen het project. Wanneer er wisselingen van verenigingsondersteuners plaatsvonden, leidde dit vrijwel altijd tot vertragingen binnen het project. Daarnaast is het van belang dat de vereniging beschikt over voldoende kader en enthousiasme om het project op te pakken.

4 Ledenaanwas

Dit hoofdstuk bespreekt de ledenaanwas van het Tijd voor Korfbal project in cijfers. De aanwas wordt zowel bekeken in relatie tot de andere Meedoen bonden als in relatie tot de algehele cijfers van het KNKV.

4.1 Ledenaanwas in perspectief van Meedoen Alle Jeugd door Sport

In vergelijking met andere Meedoen bonden heeft de KNKV relatief weinig nieuwe jeugdleden aangetrokken. Met een totaal van dertien nieuwe jeugdleden, en een gemiddelde van één nieuw jeuglid per club is de winst van Tijd voor Korfbal mager. Op het gebied van allochtonen doet het KNKV ook ruim onder voor alle andere Meedoen bonden. Echter de doelstelling van het project is duidelijk terug te vinden in de KNKV cijfers, welke een grotere ledengroei van allochtone jeugdleden dan autochtone jeugdleden laat zien.

Tabel 4.1 Verandering in aantal leden tot 23 jaar bij de bonden tussen de 0- en 3-meting

Etniciteit	KNKV	JBN	AU	KNBSB	KNGU	KNKF	KNVB	KNZB	NBB	Totaal
Autochtoon	-59	731	220	-127	361	2.250	9.219	158	275	13.028
Niet-westerse allochtonen	63	618	352	334	808	5.626	3.917	883	901	13.504
Westerse allochtonen	16	139	50	-3	26	260	0	100	43	631
Onbekend	-7	-127	0	0	0	120	0	-25	0	-39
Totaal	13	1.361	622	204	1.195	8.256	13.135	1.116	1.219	27.121

Nb. JBN = Judo Bond Nederland, AU = Atletiek Unie, KNBSB = Koninklijke Nederlandse Base- en Softbal Bond, KNGU = Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie, KNKF= Koninklijke Nederlandse Kracht en Vechtsport Federatie, KNVB = Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, KNZB = Koninklijke Nederlandse Zwembond, NBB = Nederlandse Basketball Bond

Bron: Mulier Instituut (Evaluatie Meedoen Alle Jeugd door Sport, 2010)

Tabel 4.2 Aantal nieuwe leden tot 23 jaar per club, per bond

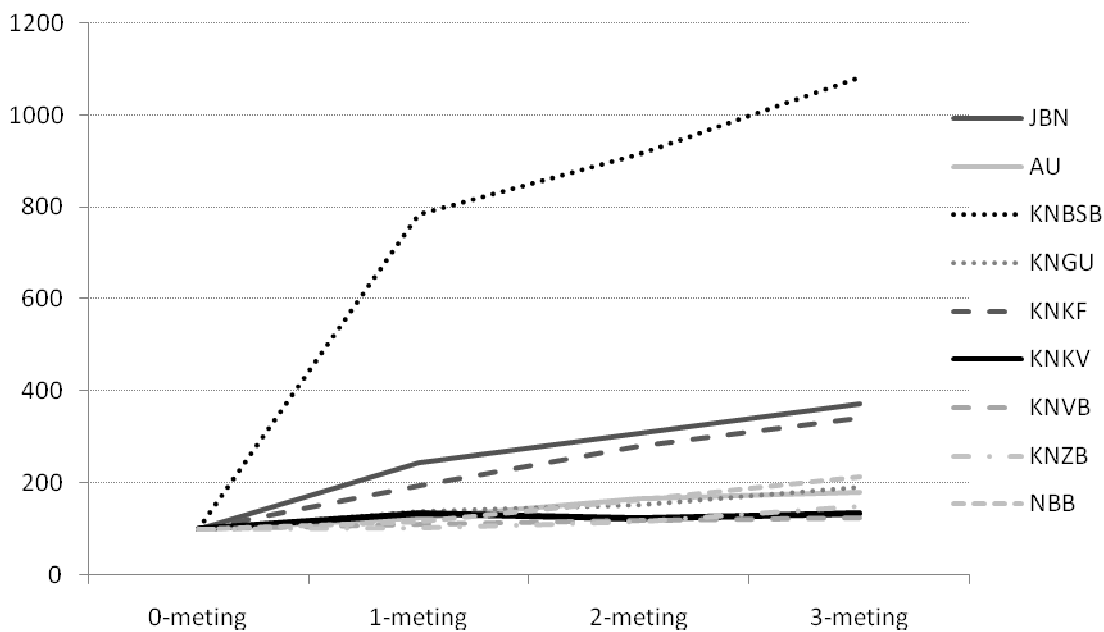
Aantal	KNKV	JBN	AU	KNBSB	KNGU	KNKF	KNVB	KNZB	NBB	Gemiddeld	Gemiddeld ^a
Nieuwe leden	1	54	31	20	52	83	48	35	38	40	33
Nieuwe allochtone leden	3	25	18	33	35	56	14	28	28	27	28
Nieuwe allochtone meisjes	1	5	9	11	25	20	2	14	10	11	11

^aGemiddeld aantal m.u.v. KNKF en KNVB

Bron: Mulier Instituut (Evaluatie Meedoen Alle Jeugd door Sport, 2010; Bewerking Tijd voor Korfbal)

Het aantal niet-westerse allochtone jeugdleden is bij het KNKV met 34 procent gestegen, dit is een hoger percentage dan bij de KNVB, waar die groei maar 24 procent betrof. Er moet wel in gedachten gehouden worden dat de KNVB in de beginfase van het project een groter aantal allochtonen bij haar verenigingen had dan het KNKV. Deze grotere basis kan echter ook gezien worden als gunstig beginpunt om verdere groei binnen de doelgroep te bewerkstelligen. Voor een overzicht van de groei van niet-westerse allochtone jeugdleden per bond zie Figuur 4.1 (volgende pagina).

Figuur 4.1 Ontwikkeling aantal niet-westerse allochtone leden per bond (in indexcijfers)

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

4.2 De ledentelling

Hoewel er door alle verenigingen ledentellingen zijn bijgehouden zijn er vaak moeilijkheden ontstaan met de ledentelling. Vooral fusies, schoolsportverenigingen, een niet kloppende nulmeting en onduidelijkheid over het meetellen van bijvoorbeeld Welpen/Kangoeroe Klup leden en KorfbalFit leden leverde problemen op:

“ Onze vorige secretaris heeft niet zo goed het ledenbestand bijgehouden, dus op papier waren er veel meer lid dan dat er in werkelijkheid waren. (...) dus eigenlijk hadden die cijfers in 2006 veel lager moeten liggen.” (voormalig bestuurslid)

In deze rapportage zijn de cijfers gebruikt inclusief de schoolsportvereniging, Kangoeroe Klup en KorfbalFit leden. Dit zijn immers de drie belangrijke producten waar tijdens het project op is ingezet. Er moet een opmerking geplaatst worden dat er bij sommige verenigingen leden zijn die geen contributie betalen, maar toch als lid zijn meegeteld omdat zij gratis trainen. Daarnaast zijn er in enkele gevallen misschien niet-sportende leden (ereleden en donateurs) meegeteld in de algehele telling, er is getracht deze buiten de telling te laten.

De moeilijkheden met de ledentelling resulteren in vele aanpassingen met betrekking tot het ledenaantal in vergelijking met de Meedoen rapportage. Onder de tabellen in de volgende paragraaf worden de aanpassingen toegelicht.

4.3 Ledenaanwas binnen de Tijd voor Korfbal verenigingen

Tussen de Tijd voor Korfbal verenigingen zijn grote verschillen te zien bij de ledengroei van de jeugd tot 23 jaar. In totaal hebben tien van de verenigingen groei laten zien binnen de jeugd. De verenigingen Tilburg en DeetosSnel laten over de projectperiode een grote groei zien (resp. 64 en 29 nieuwe leden). Rohda en OZC daarentegen laten juist een grote krimp van het aantal leden zien (resp. -40 en -35). Het verschil tussen de groeiende en krimpende verenigingen zorgt er voor dat de netto

jeugdledenwinst minimaal is uitgevallen. Voor een overzicht van de ledengroei/krimp per vereniging tijdens de projectperiode zie Tabel 4.3.

Tabel 4.3 Aantal jeugdleden (tot 23 jaar) per vereniging

Vereniging	Totaal aantal jeugdleden 2006	Totaal aantal jeugdleden 2010	Vershil aantal jeugdleden	Percentage groei
Tilburg	137	201	64	47%
THOR	59	72	13	22%
DeetosSnel	182	211 ^a	29	16%
OVVO	225	245	20	9%
Synergo	131	139	8	6%
Eibernest	144	151	7	5%
ZKV	160 ^b	168	8	5%
Movado	158	162	4	3%
DSC	217	222	5	2%
Ready	121	124	3	2%
HKC	85	84	-1	-1%
DOS-WK	126	123	-3	-2%
WION	150	146	-4	-3%
Blauw-Wit	122	116 ^c	-6	-5%
PSV	120	112	-8	-7%
Olympiek	34	30	-4	-12%
Rigtersbleek	130	111	-19	-15%
OZC	160	137 ^d	-23	-14%
Rohda	126	91 ^e	-35	-28%
Velox	46	31	-15	-33%
Totaal	2633	2676	43	0%
Gemiddeld per vereniging	132	134	2	0%

^a Aantal jeugdleden van 248 gedaald naar 211 door het meetellen van jeugdleden die lid zijn geworden van de vereniging vanwege een fusie

^b Aantal jeugdleden van 170 gedaald naar 160 vanwege het ten onrechte meetellen van jeugdleden in de 0-meting die niet meer lid waren van de vereniging ten tijde van de 0-meting

^c Aantal jeugdleden van 76 naar 116 gestegen in vergelijking met vorige rapportage vanwege niet meetellen leden schoolsportvereniging

^d Ledenstijging van 125 naar 137 in vergelijking met de Meedoen rapportage vanwege niet meetellen Welpen

^e Ledenstijging van 86 naar 91 in vergelijking met Meedoen rapportage vanwege niet meetellen Welpen

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Wanneer men kijkt naar de totale ledengroei van de Tijd voor Korfbal verenigingen, dus zowel naar jeugd- als volwassen leden, is het beeld voor het KNKV iets rooskleuriger. Elf van de twintig verenigingen zijn gegroeid, één vereniging is qua ledenaantal gelijk gebleven. Gemiddeld zijn de verenigingen zo'n zeven procent gegroeid, dit zijn achttien nieuwe leden per vereniging. Wederom zijn DeetosSnel en Tilburg grote groeiers (resp. 134 en 72 nieuwe leden), maar ook de verenigingen als OVVO en WION hebben een sprong voorwaarts gemaakt (resp. 133 en 117 nieuwe leden). De

grootste daling van het aantal leden valt terug te vinden bij Blauw-Wit, gevolgd door OZC (resp. -61 en -48 leden). Gemiddeld is het aantal leden per Tijd voor Korfbal vereniging tijdens de projectperiode met achttien gestegen. Slechts twee van deze achttien nieuwe leden per club zijn jeugdleden. In Tabel 4.4 is een overzicht van het aantal leden per vereniging tijdens de Tijd voor Korfbal periode weergegeven.

Tabel 4.4 Aantal leden per vereniging

Vereniging	Totaal aantal leden 2006	Totaal aantal leden 2010	Verschil aantal leden	Percentage groei
WION	207	324	117	57%
Deetosnel	385	519 ^a	134	35%
OVVO	281	414	133	47%
Tilburg	255	327	72	28%
ZKV	298 ^b	332 ^c	34	11%
DSC	403	439	36	9%
THOR	139	150	11	8%
Eibernest	305	322	17	6%
Synergo	256	267	11	4%
Ready	191	196	5	3%
Velox	124	124 ^d	0	0%
HKC	180	181	1	1%
Movado	420	415	-5	-1%
Olympiek	83	78	-5	-6%
DOS-WK	278	258	-20	-7%
PSV	224	207	-17	-8%
Rohda	299	275 ^e	-24	-8%
Rigtersbleek	259	223	-36	-14%
OZC	309	273 ^f	-36	-12%
Blauw-Wit	316	255 ^g	-61	-19%
Totaal	5212	5579	367	7%
Gemiddeld per vereniging	261	279	18	7%

^a Aantal leden van 594 gedaald naar 519 door het meetellen van leden die lid zijn geworden van de vereniging vanwege een fusie

^a Vanwege het ten onrechte meetellen van leden in de 0-meting die niet meer lid waren van de vereniging ten tijde van de 0-meting is het ledenaantal afgenomen van 318 naar 298

^b Ledenstijging van 312 naar 332 in vergelijking met Meedoen rapportage vanwege niet meetellen KorfbalFit

^c Vanwege de samenvoeging van RKC en Velox is het totale ledenbestand gegroeid naar 186. Aangezien dit aantal niet door Tijd voor Korfbal komt is deze groei niet opgenomen in de tabel.

^d Ledenstijging van 270 naar 275 in vergelijking met Meedoen rapportage vanwege niet meetellen Welpen (<4 jaar)

^e Ledenstijging van 261 naar 273 in vergelijking met de Meedoen rapportage vanwege niet meetellen Welpen

^f Ledenstijging van 215 naar 255 in vergelijking met Meedoen rapportage vanwege niet meetellen leden schoolsportvereniging

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

4.4 Ledenaanwas allochtone jeugdleden binnen Tijd voor Korfbal

Ook op het gebied van niet-westerse allochtone jeugdleden (tot 23 jaar) is een groot verschil te vinden tussen de Tijd voor Korfbal verenigingen. Gemiddeld hebben de Tijd voor Korfbal verenigingen er vier nieuwe niet-westerse allochtone jeugdleden bij gekregen, dit is een groei van 40 procent. Zestien van de twintig verenigingen zijn gegroeid in hun aantal allochtone jeugdleden, drie verenigingen zijn gekrompen, één vereniging is gelijk gebleven. Met name WION, ZKV en Ready hebben veel nieuwe allochtone jeugdleden geworven. De daling in het algehele aantal jeugdleden bij Rohda en Velox is ook terug te vinden bij het aantal niet-westerse allochtone jeugdleden, dat daalde met respectievelijk dertien en vijf personen. Gemiddeld hebben de Tijd voor Korfbal verenigingen er ruim vier niet-westerse allochtone jeugdleden bij gekregen.

Tabel 4.5 Aantal allochtone jeugdleden per vereniging

Vereniging	Aantal niet-westerse allochtone jeugdleden 2006	Aantal niet-westerse allochtone jeugdleden 2010	Vershil aantal allochtone jeugdleden 2006-2010
WION	6	22	16
ZKV	6	20	14
Ready	9	22	13
DeetosSnel	7	17	10
Blauw-Wit	32	41 ^a	9
PSV	6	13	7
Movado	8	13	5
OZC	23	28	5
Synergo	6	10	4
THOR	10	14	4
DOS-WK	2	5	3
DSC	5	8	3
Eibernest	6	9	3
Olympiek	0	3	3
Rigtersbleek	0	3	3
HKC	4	5	1
Tilburg	2	3	1
OVVO	13	9	-4
Velox	16	11	-5
Rohda	31	18	-13
Totaal	192	274	82
Gemiddeld per vereniging	10	14	4

^a vanwege het niet meetellen van de overwegend niet-westerse allochtone jeugd bij de schoolsportvereniging is het aantal niet-westerse allochtone jeugdleden bijgesteld van 21 naar 41

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Tweederde van de niet-westerse allochtone jeugdleden is jongen. Met het oog op de autochtone verdeling binnen de sport (meer meisjes dan jongens) is de relatief grotere stijging van het aantal jongens opmerkelijk. Echter met culturele verschillen en de gemengde sport in het achterhoofd valt het verschil tussen niet-westerse allochtone jongens en meisje makkelijk te verklaren. Immers is het vanuit

de Islamitische cultuur gangbaarder dat jongens sporten dan dat meisjes sporten, en mogen meisjes vaak niet gemengd sporten.

Wanneer het aantal allochtone leden per vereniging (inclusief senioren) wordt vergeleken met de doelstellingen die eind 2006 door het KNKV zijn opgesteld, blijkt dat slechts zes verenigingen hun doelstelling hebben bereikt (zie Tabel 4.6). Vooral voor PSV en Tilburg lag de door het KNKV opgestelde doelstelling veel hoger dan wat zij uiteindelijk hebben kunnen bereiken.

Tabel 4.6 Aantal allochtone leden per vereniging vergeleken met doelstelling KNKV

Vereniging	Aantal niet-westerse allochtone leden 2010	Doelstelling KNKV	Vershil met doelstelling
WION	22	8	14
ZKV	22	8	14
Ready	24	15	9
OZC	32	25	7
Synergo	13	10	3
Movado	16	15	1
THOR	14	15	-1
DeetosSnel	18	20	-2
Olympiek	3	5	-2
Rigtersbleek	3	5	-2
DOS-WK	5	8	-3
HKC	5	8	-3
Velox	11	15	-4
DSC	8	15	-7
Blauw-Wit	43 ^a	50	-7
OVVO	12	20	-8
Rohda	22	30	-8
HKV/Ons Eibernest	11	20	-9
PSV	13	30	-17
Tilburg	3	25	-22
Totaal	280	347	-67
Gemiddelde per vereniging	14	17	-3

^a Vanwege het niet meetellen van de overwegend niet-westerse allochtone jeugd bij de schoolsportvereniging is het aantal niet-westerse allochtone jeugdleden bijgesteld van 23 naar 43

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Aangezien niet iedere Tijd voor Korfbal gemeente beschikt over een even hoog percentage allochtonen is het belangrijk deze percentages in gedachten te houden wanneer men de verenigingscijfers met betrekking tot de groei van het aantal allochtone jeugdleden interpreteert. In Tabel 4.7 worden de percentages niet-westerse allochtone jeugdinwoners per gemeente weergegeven. Met het percentage niet-westerse allochtone jeugd in de gemeente in gedachten valt op dat ZKV, DeetosSnel en PSV het ondanks het relatief lage percentage allochtone jeugd binnen de gemeente goed hebben gedaan op gebied van allochtone jeugdleden werving.

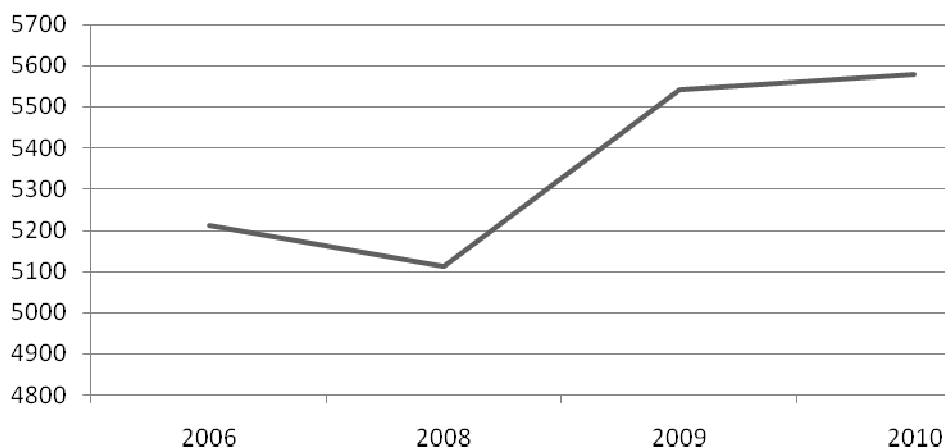
Tabel 4.7 Aantal en percentage niet-westerse allochtone jeugd per Tijd voor Korfbal gemeente

Gemeente	Tijd voor Korfbal verenigingen	Percentage niet-westerse allochtone jeugd	Aantal niet-westerse allochtone jongeren	Totaal aantal jongeren
Amsterdam	Blauw-Wit	54,43	21266	39070
Rotterdam	Rohda THOR WION OZC	53,88	17214	31946
Den Haag	Velox Ready	46,49	13199	28389
Utrecht	Olympiek HKV/ Ons Eibernest HKC	34,75	5850	16836
Eindhoven	OVVO Synergo	26,77	2925	10925
Dordrecht	PSV DSC	26,43	1879	7109
Zaanstad	Movado DeetosSnel	24,17	2184	9036
Tilburg	ZKV	23,04	2648	11494
Enschede	Tilburg	22,09	1928	8729
	Rigtersbeek DOS-WK			

Bron: Centraal Bureau voor Statistiek 2010 (bewerking: Mulier Instituut Tijd voor Korfbal)

4.5 Ledenaanwas in perspectief van de korfbalbond

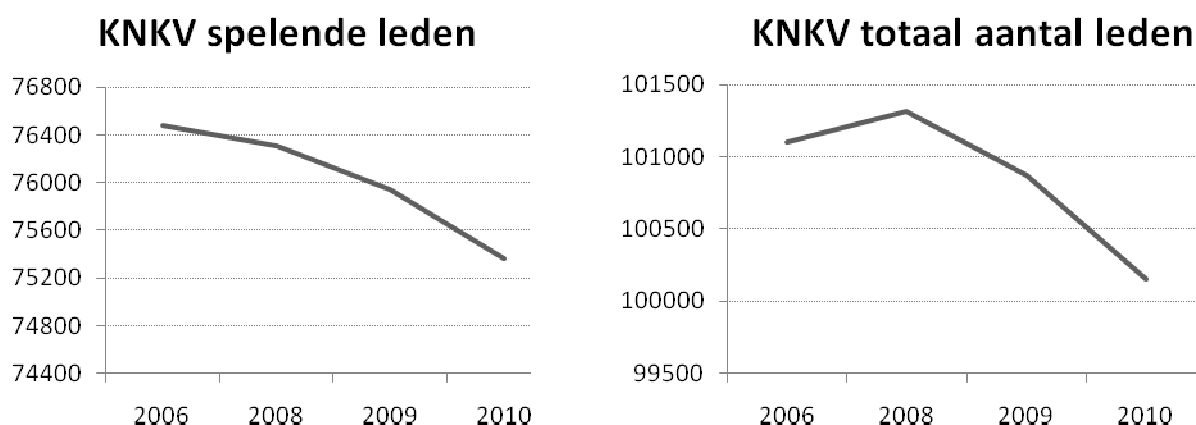
Tijdens de Tijd voor Korfbalperiode is het aantal spelende leden bij de Tijd voor Korfbal verenigingen tussen 2006 en 2008 gedaald. Vervolgens heeft het ledenaantal tussen 2008 en 2009 een vlucht genomen. Tussen 2009 en 2010 is de groei in mindere mate doorgegaan (zie Figuur 4.2).

Figuur 4.2 Aantal spelende leden bij Tijd voor Korfbal clubs

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Het KNKV heeft tijdens de projectperiode ook haar totale ledenaantal over heel Nederland bijgehouden. Over het algemeen laat het KNKV een gestage daling van het aantal spelende leden zien. Per vereniging is het ledenaantal tijdens de projectperiode met ongeveer twee spelende leden afgenomen (zie Figuur 4.3). Het totaal aantal leden binnen het KNKV is tijdens de projectperiode ook flink afgenomen. Hoewel er tussen 2006 en 2008 een groei van het totale ledenaantal was te zien is nu een dalende trend ingezet.

Figuur 4.3 KNKV spelende leden en totaal aantal leden (inclusief Tijd voor Korfbal verenigingen)

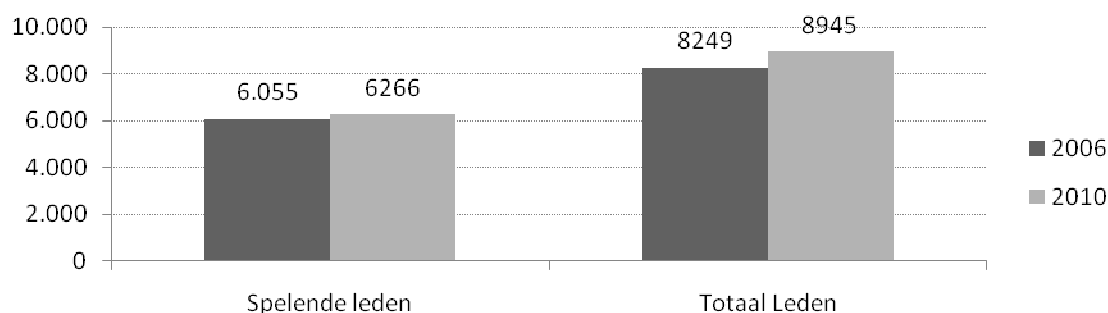

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Wanneer men deze informatie samen neemt, kan worden gesteld dat de Tijd voor Korfbalverenigingen het in het perspectief van de algehele bondcijfers goed hebben gedaan. Gemiddeld hebben zij een groei van achttien leden bereikt tegenover een gemiddelde daling van twee leden per vereniging binnen de hele bond.

Wanneer men de resultaten van de Tijd voor Korfbal verenigingen vergelijkt met de andere korfbalverenigingen in dezelfde gemeenten, valt op dat ook deze verenigingen een groei hebben doorgemaakt gedurende de projectperiode (zie Figuur 4.4). De groei van deze verenigingen is gemiddeld wel iets lager dan de groei bij de Tijd voor Korfbal verenigingen: gemiddeld zijn er tijdens de projectperiode vier spelende leden per vereniging bij gekomen, bij de Tijd voor Korfbal verenigingen waren dit er achttien.

Figuur 4.4 Ledengroei van alle korfbalverenigingen in Tijd voor Korfbal gemeenten

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Een verklaring voor de ledengroei bij de andere korfbalverenigingen in de Tijd voor Korfbal gemeenten kan zijn dat zij hebben kunnen profiteren van de bredere gemeentelijke stimulering vanuit Meedoen en de grotere bekendheid van korfbal (o.a. via schoolsport) bij de (jonge) stedelijke inwoners.

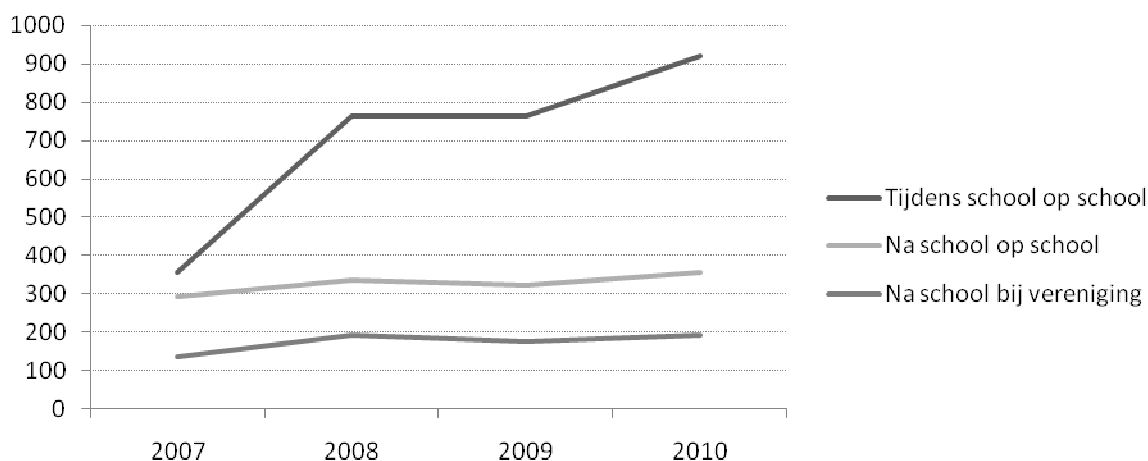
5 Het bereik van Tijd voor Korfbal

In het kader van het Tijd voor Korfbal project zijn door de verenigingen vele activiteiten ontwikkeld. In dit hoofdstuk worden de veelvoorkomende activiteiten, die in het kader van het project zijn opgezet, besproken. Ook is er aandacht voor de personen die het (extra) aanbod verzorgen en voor de voortzetting van de verenigingsondersteuning aan het eind van de projectperiode.

5.1 Lessen op basisscholen

Het bereik van Tijd voor Korfbal is vele malen groter dan het uiteindelijk aantal nieuwe leden. In totaal zijn er door de twintig verenigingen op 194 verschillende basisscholen korfballessen gegeven. Met 91 van deze basisscholen werd voor aanvang van het project nog niet samengewerkt. De gemiddelde vereniging werkte in het jaar 2010 samen met tien basisscholen, in 2007 waren dit er vijf. Er werd door de verenigingen gekozen les te geven op scholen met relatief veel leerlingen van niet westerse afkomst; gemiddeld behoorde 51 procent van de kinderen op de benaderde basisscholen tot de groep niet-westerse allochtoon. Tijdens de projectperiode is het aantal gegeven korfballessen onder schooltijd flink toegenomen, van 356 lessen in 2007 naar 919 lessen in 2010. Ook de lessen na school op school en na school bij de vereniging zijn tijdens de projectperiode toegenomen. Zie Figuur 5.1.

Figuur 5.1 Aantal korfballessen gegeven door Tijd voor Korfbal verenigingen

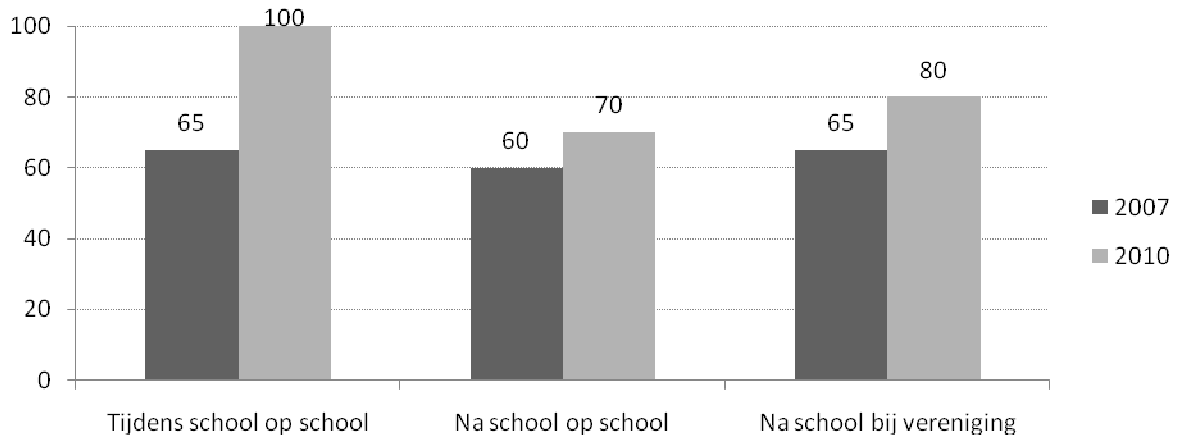

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Voor aanvang van de projectperiode werd door 65 procent van de verenigingen les gegeven op scholen tijdens schooltijd, 60 procent van de verenigingen gaf aan lessen te geven na school op school, 65 procent bood naschoolse lessen bij de vereniging aan. In 2010 lag het percentage van de scholen die deze lessen aanboden een stuk hoger. Van de Tijd voor Korfbal verenigingen geeft 100 procent aan dat zij in 2010 lessen tijdens school op school hebben verzorgd, 70 procent geeft aan korfballessen na school bij de school te geven, 80 procent geeft naschoolse korfballessen op het terrein van de vereniging. Zie Figuur 5.2 op de volgende pagina.

De groepsgrootte van de korfballessen onder schooltijd lag gemiddeld op 23 kinderen, gemiddeld bestond de naschoolse groep op school uit 14 kinderen, de groep kinderen die lessen na school bij de vereniging volgde, bestond gemiddeld uit 17 personen.

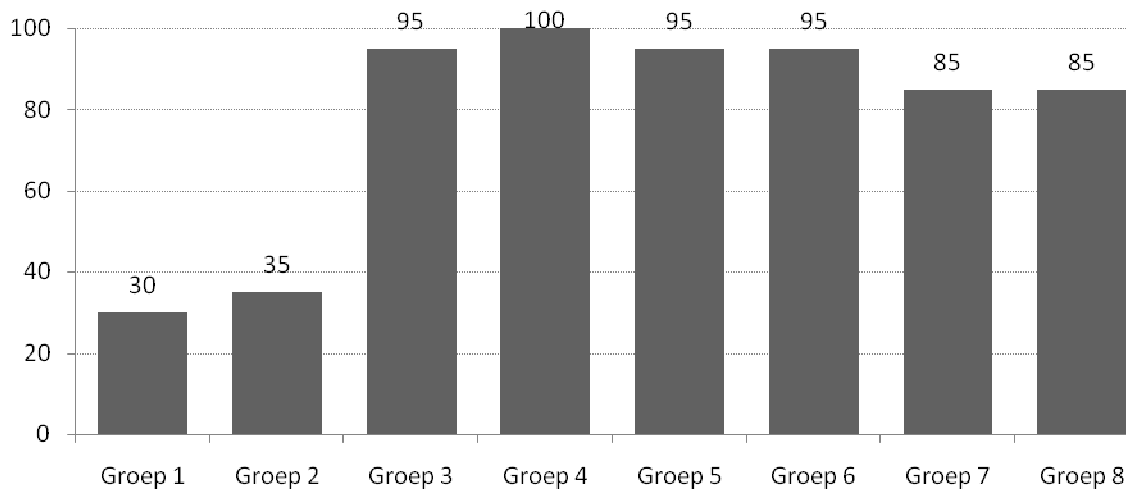
Figuur 5.2 Percentage verenigingen dat lessen gaf tijdens school op school, na school op school en na school bij de vereniging bij aanvang en op het eind van het Tijd voor Korfbal project

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Door de Tijd voor Korfbal verenigingen zijn lessen gegeven aan alle basisschoolgroepen. Groep 1 was de groep waar het minste les aan werd gegeven, 30 procent van de verenigingen deed dit. Groep 4 werd door alle verenigingen betrokken bij de lessen op basisscholen.

Figuur 5.3 Percentage verenigingen dat lessen gaf aan verschillende groepen op basisscholen

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

In totaal hebben de verenigingen na schooltijd en tijdens schooltijd naar schatting 67.439 kinderen korfballessen gegeven. Dit getal geeft niet het aantal verschillende kinderen weer, een groot deel van deze kinderen zal meerdere lessen hebben gevolgd waardoor zij meerdere keren zijn meegeteld. Het aantal verschillende kinderen ligt om deze reden een stuk lager. De meningen over de opbrengst van de lessen op scholen lopen sterk uiteen. Sommige verenigingen zeggen ongeveer honderd lidmaatschappen over te hebben gehouden aan de lessen die zij gegeven hebben op basisscholen, terwijl anderen melden dat er geen enkel kind lid is geworden van de vereniging naar aanleiding van de korfballessen op basisscholen. Voor meer informatie over ledenwerving en de opbrengst daarvan zie hoofdstuk 6.

5.2 Korfballessen op voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs

Door drie verenigingen zijn korfballessen verzorgd op het voortgezet onderwijs, ongeveer 55 procent van de scholieren was van niet-westerse allochtone afkomst. In totaal zijn hiermee ongeveer 350 kinderen bereikt. Dit getal geeft niet het aantal verschillende kinderen weer, een groot aantal van deze kinderen heeft meerdere lessen gevolgd en is derhalve meermaals meegeteld. Over het algemeen hebben de korfballessen op het voortgezet onderwijs geen nieuwe leden opgeleverd voor de korfbalverenigingen.

Door vier verenigingen zijn korfballessen gegeven op het speciaal onderwijs, ongeveer 48 procent van de scholieren was van allochtone afkomst. In totaal zijn 640 kinderen op het speciaal onderwijs bereikt. Wederom geeft dit getal niet het aantal verschillende kinderen weer, een groot aantal van deze kinderen zal meerdere lessen hebben gevolgd. Gemiddeld hebben de verenigingen drie nieuwe leden overgehouden aan het geven van lessen op het speciaal onderwijs.

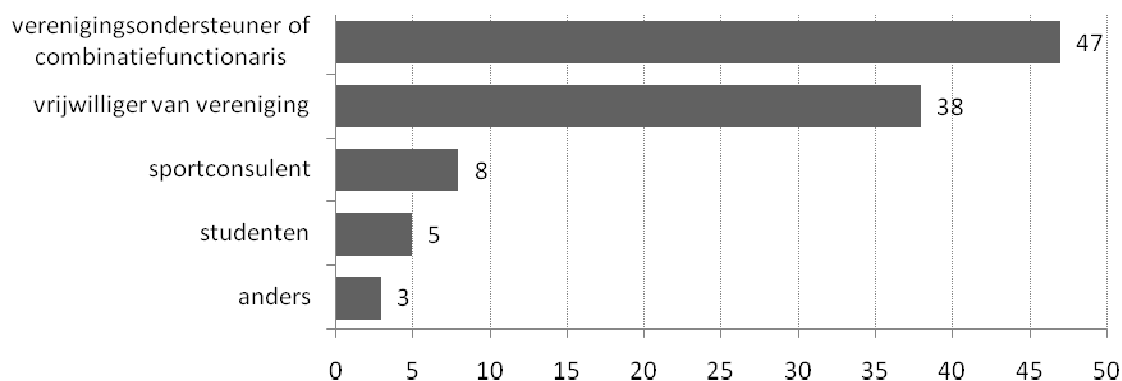
5.3 Samenwerking met zelforganisaties en Islamitische basisscholen

In totaal hebben drie verenigingen aangegeven te hebben samengewerkt met allochtone (zelf) organisaties (stichting Portes, El-Farouq moskee en een niet nader benoemde moskee). Het begrip “zelforganisatie” leidde tot enige verwarring binnen de beantwoorde vragenlijst, verschillende stichtingen werden hier genoemd (waaronder stichting Thuis op Straat, stichting Haagse Scholen, en stichting Kleurrijke stad). Het totaal aantal stichtingen waarmee is samengewerkt is onduidelijk. Vier verenigingen noemden in de vragenlijst dat zij hebben samengewerkt met een Islamitische basisschool. Uit de interviewronde bleek dat sommige verenigingen de samenwerking met Islamitische basisscholen niet hebben genoteerd in de vragenlijst, het totale aantal wordt rond de zes geschat.

5.4 De korfbaltrainers

Procentueel gezien zijn de meeste lessen op basisscholen gegeven door de verenigingsondersteuner of combinatiefunctionaris, zie Figuur 5.4. Vrijwilligers van de vereniging hebben ook een groot deel van deze lessen verzorgd. Bij een enkele vereniging heeft de sportconsulent van de KNKV vele lessen op scholen gegeven. Incidenteel zijn studenten (van bijvoorbeeld ALO) ingezet om lessen op scholen te verzorgen. Onder “anders” wordt de docent lichamelijke opvoeding het meest genoemd.

Figuur 5. 4 Percentage gegeven korfballessen op scholen door personen met de volgende functies

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

In totaal hebben de Tijd voor Korfbal verenigingen hun kader meer dan 315 kaderopleidingen laten volgen, waaronder KT2, KT3 en scheidsrechtercursussen. Ook zijn er cursussen AED/EHBO gevolgd, net als cursussen voor de Kangoeroe Klup en KorfbalFit. Het aantal cursussen dat gevolgd is, werd door sommige verenigingen niet bijgehouden. Hierdoor zal het werkelijke aantal rond de 350 liggen.

5.5 De Verenigingsondersteuner

Voor een overzicht over de inhoud van de voortzetting van de verenigingsondersteuning zie Tabel 5.1. Bij 75 procent van de verenigingen blijft de verenigingsondersteuner ook na 2010 in principe actief bij de vereniging. In de helft van de gevallen zal de verenigingsondersteuner als vrijwilliger doorgaan.

Tabel 5. 1 Voortzetting verenigingsondersteuner

Voortzetting	Aantal	Percentage
Als vrijwilliger	9	45
Als vrijwilliger net als in 2007-2010	1	5
Eenzelfde functie betaald door vereniging	1	5
Als combinatiefunctionaris	4	20
Niet	4	20
Onbekend	1	5
Totaal	20	100

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Bij één vereniging heerst er nog altijd onduidelijkheid wat er met de verenigingsondersteuner gaat gebeuren, in 20 procent van de gevallen stopt de verenigingsondersteuner.

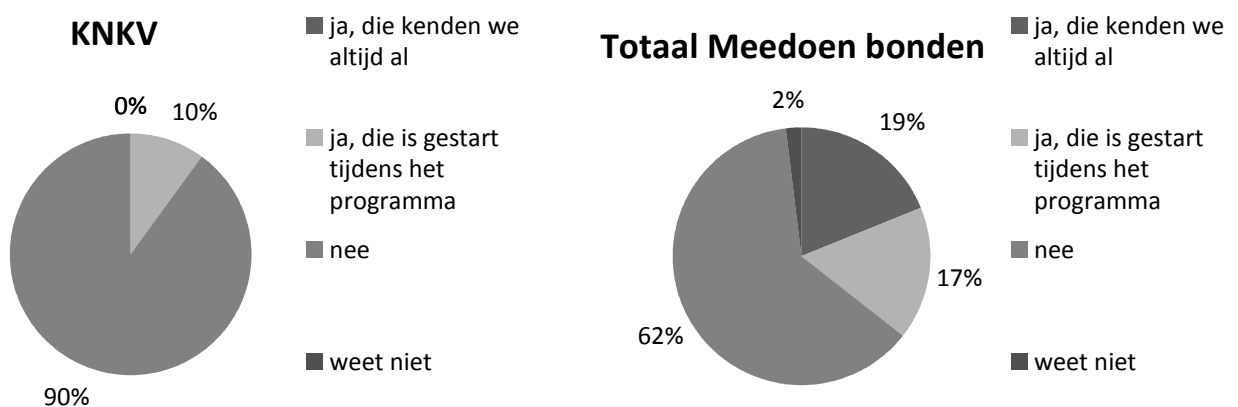
6 Tijd voor Korfbal en de verenigingsenquête

De verenigingsenquête die in het kader van het Meedoen Alle Jeugd door Sport project is uitgevoerd, is voor de Tijd voor Korfbal rapportage aangevuld met de informatie van twee extra korfbalverenigingen. Hierdoor ligt de totale respons van de Tijd voor Korfbal verenigingen op honderd procent. Het toevoegen van deze twee verenigingen heeft weinig effect gehad op de resultaten van de verenigingsenquête. In dit hoofdstuk worden opvallende resultaten besproken waarbij het KNKV significant afwijkt van ten minste drie andere Meedoen bonden. Voor meer informatie over de verenigingsenquête zie Van der Roest en Hoekman (2011). In Bijlage 1 zijn alle cijfers van het KNKV uit de verenigingsenquête afgezet tegen het totaal van alle Meedoen verenigingen.

6.1 Dependances

Binnen het Meedoen Alle Jeugd door Sport project zijn door verscheidene verenigingen satellietverenigingen of dependances opgericht. Bij het beantwoorden van de vraag “*Kent uw club ook een dependance*” kwamen duidelijke verschillen tussen het KNKV en andere Meedoen bonden naar voren, zie Figuur 6.1. In vergelijking met de Meedoen bonden heeft het KNKV relatief weinig dependances/satellietverenigingen opgericht. Slechts twee verenigingen gaven aan dependances te hebben opgericht tijdens het Tijd voor Korfbal programma, dit zijn twee verenigingen met schoolsportverenigingen. Een vereniging met een schoolsportvereniging heeft deze vraag met “nee” beantwoord. Tijdens gesprekken met korfbalverenigingen bleek dat er veel onduidelijkheid heerst over de definitie van een dependance, schoolsportvereniging of satellietvereniging. Sommige verenigingen vinden dat het consequent aanbieden van trainingen op een andere locatie niet valt onder een dependance wanneer er bij de verenigingen wedstrijden worden gespeeld, andere verenigingen vinden van wel. Wanneer men het percentage antwoord “nee” uitzet tegen alle verschillende Meedoen bonden hebben JBN, AU, KNGU, KNKF en NBB meer dependances opgericht.

Figuur 6.1 Aanwezigheid dependances, Tijd voor Korfbalclubs en alle Meedoen verenigingen

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

6.2 Gehinderd

In de verenigingsenquête zijn de Meedoen Alle Jeugd door Sport verenigingen gevraagd of zij gehinderd zijn door een aantal factoren tijdens het project. In de meeste gevallen was er geen verschil tussen de antwoorden van het KNKV en de antwoorden van de andere Meedoen bonden. De belangrijkste verschillen zijn in Tabel 6.1 weergegeven. Uit de antwoorden valt op te maken dat de verenigingen die aangesloten zijn bij het KNKV minder hinder hebben ondervonden op het gebied van financiën, kader en onvoldoende toegeruste accommodaties.

Tabel 6.1 Hinderling binnen het Meedoen Alle Jeugd door Sport project

Vraag	Antwoord	Percentage totaal Meedoen	Percentage KNKV
Gehinderd door onvoldoende financiële middelen?	In het geheel niet gehinderd	0	5
	Niet gehinderd	38	79 ^a
	Neutraal	28	5
	Gehinderd	34	11
	Sterk gehinderd	0	0
Gehinderd doordat er onvoldoende kader beschikbaar is?	In het geheel niet gehinderd	0	0
	Niet gehinderd	18	15
	Neutraal	28	55 ^b
	Gehinderd	54	30
	Sterk gehinderd	0	0
Gehinderd omdat accommodaties niet toegerust waren?	In het geheel niet gehinderd	0	0
	Niet gehinderd	52	80 ^c
	Neutraal	19	10
	Gehinderd	29	10
	Sterk gehinderd	0	0

^a Het percentage van het KNKV verschilt significant met het gerapporteerde percentage van KNBSB, KNKF, KNVB en NBB

^b Het percentage van het KNKV verschilt significant met het gerapporteerde percentage van JBN, KNVB, KNZB en NBB

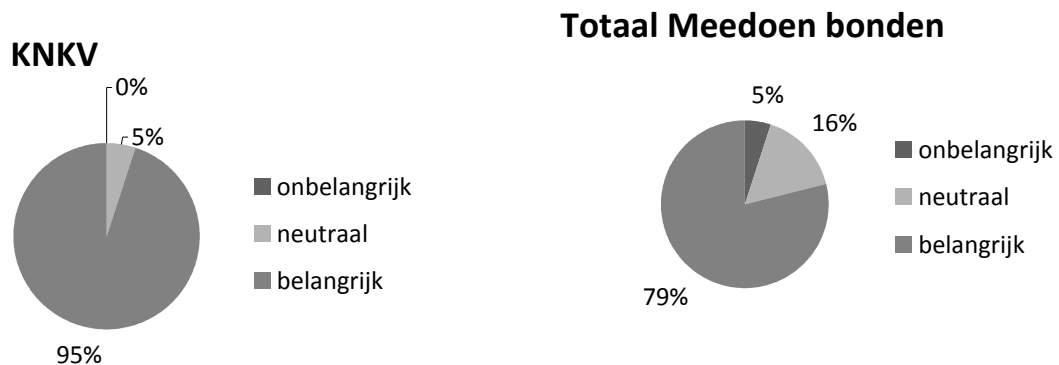
^c Het percentage van het KNKV verschilt significant met het gerapporteerde percentage van KNKF, KNVB, KNZB en NBB

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

6.3 Betrokkenheid allochtone ouders

Bij het beantwoorden van de vraag “*Meer betrokkenheid allochtone ouders belangrijk?*” kwamen duidelijke verschillen tussen het KNKV en andere Meedoen bonden naar voren. De verenigingen aangesloten bij het KNKV hechten meer belang aan meer betrokkenheid van allochtone ouders. Het antwoord “*belangrijk*” verschilt significant met het percentage van JBN, KNGU, AU en KNKF.

Figuur 6.2 Belang van meer betrokkenheid allochtone ouders, Tijd voor Korfbalclubs en alle Meedoen verenigingen

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

6.4 Tevredenheid

Over het algemeen waren de verenigingen aangesloten bij het KNKV even tevreden over het programma Meedoen als de andere Meedoen verenigingen. Op het gebied van administratie en verantwoording waren zij meer tevreden dan vijf andere Meedoen bonden (zie Tabel 6.2).

Tabel 6.2 Tevredenheid binnen het Meedoen Alle Jeugd door Sport project

Vraag	Antwoord	Percentage totaal Meedoen	Percentage KNKV
Tevredenheid over administratie en verantwoording?	Zeer ontevreden	0	0
	Ontevreden	14	5
	Neutraal	40	25
	Tevreden	46	70 ^a
	Zeer Tevreden	0	0

^a Het percentage van het KNKV verschilt significant met het gerapporteerde percentage van JBN, KNGU, KNVB, KNZB en NBB

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

6.5 Kennis ledenwerving en ledenbehoud

Uit de beantwoording van de vragen over kennis ledenwerving en kennis ledenbehoud komt naar voren dat de Tijd voor Korfbal verenigingen het bij aanvang van het project belangrijk vonden om meer kennis te verkrijgen over ledenwerving en ledenbehoud (zie Tabel 6.3). Over de opgedane kennis tijdens het project waren de Tijd voor Korfbal verenigingen even tevreden als de andere Meedoen verenigingen.

Tabel 6.3 Belang van kennis binnen Meedoen Alle Jeugd door Sport

Vraag	Antwoord	Percentage totaal Meedoen	Percentage KNKV
Meer kennis van ledenwerving belangrijk?	Zeer onbelangrijk	0	0
	Onbelangrijk	12	0
	Neutraal	20	0
	Belangrijk	67	95 ^a
	Zeer belangrijk	0	5
Meer kennis van ledenbehoud belangrijk?	Zeer onbelangrijk	0	0
	Onbelangrijk	8	0
	Neutraal	16	0
	Belangrijk	76	95 ^b
	Zeer belangrijk	0	5

^a Het percentage van het KNKV verschilt significant met het gerapporteerde percentage van JBN, AU, KNVB, KNBSB, KNGU, NBB,KNKF

^b Het percentage van het KNKV verschilt significant met het gerapporteerde percentage van JBN, AU, KNGU en KNVB

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

7 Ledenwerving

In dit hoofdstuk worden de meest gebruikte strategieën voor ledenwerving binnen het Tijd voor Korfball project besproken, aan het eind van het hoofdstuk wordt er aandacht besteed aan de succes- en faalfactoren op het gebied van ledenwerving.

7.1 Ledenwerving, basisscholen

De meest gebruikte strategie voor ledenwerving door de Tijd voor Korfball verenigingen is het les geven op basisscholen. Het aantal lessen op scholen is in hoofdstuk 5 beschreven. Zoals in de Tijd voor Korfball gedachte de bedoeling was, hebben de korfballverenigingen waar mogelijk scholen met een hoog percentage allochtonen opgezocht. In totaal werd geschat dat zo'n 50 procent van de kinderen bereikt op scholen allochtoon was. Hierdoor zijn relatief veel allochtone kinderen bekend geraakt met de korbalsport. De band met scholen met relatief veel allochtone leerlingen werd in een aantal gevallen steeds hechter:

“ Ook op de Islamitische school, die hebben het eerste jaar met een ploegje meegedaan [aan het schoolkorfball toernooi] het tweede jaar met drie, en nu met zes.” (voormalig bestuurslid)

Het geven van lessen op basisscholen was niet alleen de meest gebruikte strategie voor ledenwerving, maar het werd ook gezien als de meest belangrijke strategie met betrekking tot ledenwinst en bekendheid van de sport:

“ Ik denk dat het schoolkorfball het belangrijkste is waar de nieuwe leden uit komen.”

(verenigingsondersteuner)

“Per schoolkorfballproject kan je wel rekenen op vijf kinderen. (...)We hebben natuurlijk ook een heleboel andere activiteiten georganiseerd maar als je daar een lid van bij kreeg mocht je in je handen knijpen.” (voormalig bestuurslid)

De overstap van lessen op de basisschool naar lid worden van de vereniging ging minder goed dan verwacht:

“ We gaven wel trainingen op scholen maar de kinderen konden gewoon de weg naar de vereniging niet vinden.” (verenigingsondersteuner/bestuurslid)

Om deze overstap makkelijker te maken, hebben verenigingen verschillende dingen geprobeerd waaronder naschoolse trainingen bij de vereniging, contactgegevens vragen, meer lessen geven op dezelfde school en trainingen op school door dezelfde mensen laten geven als trainingen bij de vereniging.

Een nadeel dat meermaals werd genoemd over de trainingen op scholen is dat verenigingen vaak niet zelf de scholen mochten kiezen. Ook moest er in verschillende gemeenten een protocol gevolgd worden. Dit vonden sommige verenigingen jammer omdat dit de kans verkleinde om er als korfball *“uit te springen”* tussen al het andere sportaanbod.

7.2 Kangoeroe Klup en KorfballFit

De twee meest genoemde producten die werden gebruikt binnen het Tijd voor Korfball project zijn de “Kangoeroe Klup” en “KorfballFit”. Beide producten zijn kort voor de start van Tijd voor Korfball

ontwikkeld door het KNKV, dus niet in het kader van Tijd voor Korfbal. De “Kangoeroe Klup” is in principe gericht op kinderen van drie tot en met zes jaar en heeft als doelstelling kinderen kennis te laten maken met korfbal. In de realiteit werden bij sommige verenigingen kinderen vanaf één jaar betrokken bij de Kangoeroe Klup. “KorfbalFit” richt zich op 35 plussers die graag vrijblijvend willen sporten. Vrijwel alle Tijd voor Korfbal verenigingen hebben één of beide producten opgenomen in hun programma (soms onder een andere naam).

Verenigingen gaven aan dat meer dan de helft van de Kangoeroe Klup leden bestond uit kinderen van korfballers, dat wil zeggen kinderen van wie een groot deel op latere leeftijd waarschijnlijk ook lid zouden zijn geworden van de korfbalvereniging.

“De kleuters die je nu bereikt [Kangoeroe Klup] zijn de kinderen van ouders die altijd al gekorfbald hebben.” (verenigingsondersteuner)

“We hebben een hele vruchtbare groep, er is een enorme babyboom geweest de afgelopen jaren.” (projectleider)

De Kangoeroe Klup wordt door verenigingen beschreven als een “leuk” product dat “schattig” is en “makkelijk” is neer te zetten. Het heeft de korfbalvereniging zeker extra leden opgeleverd. Echter, op de vraag of er contributie moet worden betaald voor deze groep waren de antwoorden verschillend. In sommige gevallen waren de “trainingen” voor de allerjongsten gratis, in andere gevallen werd er een klein bedrag gevraagd. Voor de toekomst is het belangrijk om de kostendekkendheid van de Kangoeroe Klup in de gaten te houden, zodat deze zonder het projectgeld toch doorgang kan blijven vinden. Bij een te jonge beginleeftijd binnen de Kangoeroe Klup werd de doorstroom naar de F-jes als moeilijk benoemd. Na twee jaar in de Kangoeroe Klup wilden de kinderen graag gaan korfballen alleen waren zij daar fysiek vaak nog niet aan toe:

“Hij moet nog een paar jaar wachten totdat hij echt met de F mee mag doen, en dat is het vervelende.” (voorzitter)

De doelgroep van KorfbalFit (35 plussers) valt buiten de doelgroep van Tijd voor Korfbal (tot 23 jaar). Wel is KorfbalFit een goede manier om ouders meer te betrekken bij de vereniging en om kader te werven. Hoewel KorfbalFit vanuit de bond bedoeld was 35 plussers met verschillende sporten in aanraking te brengen, bleek dat de meeste korfbalverenigingen onder deze naam een recreatieve korfbalgroep oprichtten. Om deze reden zijn de meeste KorfbalFit leden oud-korfballers en ouders van korfballende kinderen. Bij de meeste verenigingen lukte het al snel nieuwe leden te werven voor KorfbalFit. Een succesvolle strategie was het linken van een ouder-kind korfbaldag aan KorfbalFit, dit heeft een vereniging een flinke KorfbalFit groep opgeleverd. In een enkel geval lukte het de vereniging niet om een KorfbalFit groep van de grond te krijgen:

“Als er gewoon geen animo voor is dan moeten we het ook gewoon niet willen” (voormalig bestuurslid)

De vraag blijft echter of er echt geen animo was, of dat de aanpak van de vereniging ervoor zorgde dat KorfbalFit bij deze vereniging niet van de grond kwam.

7.3 Satellietverenigingen/dependances/schoolsportverenigingen

Slechts drie verenigingen benoemden dat zij werken met een schoolsportvereniging, dependance of satellietvereniging. Hierbij waren twee verenigingen uit Rotterdam, die deelnemen in het project

Schoolsportvereniging van de gemeente. De andere vereniging kwam uit Amsterdam. De vereniging in Amsterdam heeft twee schoolsportverenigingen opgericht en wil binnenkort een derde starten. Bij deze vereniging is een combinatiefunctionaris aanwezig. Tenslotte is er een vereniging die zowel in de vragenlijst als in de interviews niet heeft aangegeven een schoolsportvereniging te hebben, terwijl deze vereniging er volgens het KNKV wel één heeft. De vraag is of deze schoolsportvereniging simpelweg als onderdeel van de vereniging wordt gezien, of dat de schoolsportvereniging door één persoon wordt getrokken en de bestuursleden en verenigingsondersteuner er daarom weinig van weten.

De meeste verenigingen hebben er bewust voor gekozen om geen satellietverenigingen, dependance of schoolsportvereniging op te zetten. De redenen hiervoor waren op te delen in drie categorieën:

1. De vereniging kan het niet aan:

“Omdat wij daar voormijn gevoel helemaal niet rijp voor zijn als vereniging. Dan moet je op locatie iets gaan doen.” (bestuurslid)

2. Het idee staat de vereniging niet aan/ze geloven er niet in/ze zien de meerwaarde niet:

“Zo’n echte satelliet activiteit, je weet van te voren dat de kinderen niet hier heen komen. (...) wat heeft het dan voor zin.” (verenigingsondersteuner/voorzitter)

“Het zijn aparte trainingen op aparte locaties met aparte mensen en ze spelen eigenlijk gewoon buiten de vereniging om.” (voormalig bestuurslid)

3. Het opzetten ervan is alleen nuttig wanneer er in een wijk nog (bijna) geen sportvereniging zit:

“Dat is eigenlijk opgezet voor wijken waar geen sportverenigingen zijn, en hier zijn natuurlijk heel veel sportverenigingen in de wijk.” (verenigingsondersteuner)

De verenigingen die wel schoolsportverenigingen hebben opgezet, zijn verschillend te werk gegaan.

Bij Velox spelen de leden competitie, bij de andere twee verenigingen niet.

De ervaringen van Velox zijn over het algemeen positief:

“De kinderen trainen dan op school en spelen dan hier (...). Daar is heel veel animo voor” (verenigingsondersteuner)

“En dan gaan ze op zaterdag bij ons de competitie spelen (...) en ze zijn dan ook lid van onze vereniging (...) daar hebben we in ieder geval een E-team uit.”(verenigingsondersteuner)

“Schoolsportvereniging, daar kwamen echt de leden vandaan.” (verenigingsondersteuner)

De ervaringen van Blauw-Wit en OZC zijn iets wisselender. De overstap van de schoolsportvereniging naar de eigenlijke vereniging werd door OZC als knelpunt ervaren:

“Voor veel ouders is dat het verlengde van de school. Dat is het sterke ervan, maar tegelijkertijd ook het zwakke ervan.” (voorzitter)

“Leer ze zo snel mogelijk naar de vereniging te komen (...) om ze naar de reguliere trainingen te krijgen, op je eigen complex.” (verenigingsondersteuner)

Blauw-Wit is zeer positief over de schoolsportvereniging, het liep soms zelfs iets te goed:

“Het is hartstikke succesvol, echt volle bak iedere keer, maar ik zei eigenlijk tegen niemand nee. Dus dat betekent dat broertjes, zusjes, alles mocht meedoen. Maar ik merkte later dat je dan eigenlijk (...) het gaat ten koste van het product eigenlijk. (...) dat heb ik dus nu, dit jaar heel anders aangepakt. Ik mik nu echt van zes tot negen jaar.” (combinatiefunctionaris).

Een vereniging in Enschede heeft een jaar lang lessen op een andere locatie gegeven. Zij zijn daar inmiddels mee opgehouden omdat de overstap naar de vereniging niet snel genoeg werd gemaakt:

“We hebben geprobeerd die kinderen dus daar op het sportveld te krijgen, dat is even gelukt, een jaar hebben we dat wel volgehouden, zowel binnen als buiten. Maar dan moet je op een gegeven moment die stap maken dat ze toch hier komen. Dat is niet gelukt.” (verenigingsondersteuner)

Hoewel de meningen over en ervaringen met schoolsportverenigingen wisselend zijn, biedt dit in sommige steden zeker perspectief. Van Velox en Blauw-Wit kunnen belangrijke lessen worden geleerd. Misschien moet er niet teveel gefocust worden op een snelle overstap naar de vereniging. De schoolsportverenigingsleden automatisch lid maken van de vereniging en het spelen van competitie komt de schoolsportvereniging ook ten goede. Of het opzetten van een schoolsportvereniging zonder projectgeld en zonder extra ondersteuning vanuit gemeenten mogelijk is, blijft de vraag:

“Nu dat project is gestopt is dat helemaal niet meer haalbaar want je moet er ook een zaal voor huren.” (verenigingsondersteuner)

De opgedane ervaring met schoolsportverenigingen kan de koudwatervrees niet helemaal wegnemen. Wel laten deze verenigingen zien dat het mogelijk is door middel van de schoolsportvereniging vele kinderen lid te maken van de vereniging. De volgende stap is te proberen de leden te binden aan de vereniging, zodat zij, wanneer zij buiten de doelgroep van de schoolsportvereniging vallen, toch blijven korfballen.

7.4 Ledenwerving, overige strategieën

Je kan het zo gek niet bedenken of de korfbalverenigingen hebben het geprobeerd: thee/koffie ochtenden met ouders, kookavonden, rommelmarkten, lessen bij de Moskee, een internationale kinderdag, ouder-kind dagen, vriendjes en vriendinnetjes dagen etc. Deze activiteiten werkten bij sommige verenigingen niet, en bij anderen juist wel. Neem bijvoorbeeld de thee/koffie ochtenden:

“De koffieochtenden (...) er kwam niemand” (verenigingsondersteuner)

“We keken in het programma van welke ploegjes spelen er dit weekend en dan namen we ploegjes wat rond de koffie aanwezig moest zijn. (...) En dan hadden we koffie en een koekkie en dan vragen we van wat vindt u leuk bij ZKV. Dat was dan vraag één.” (voormalig bestuurslid)

Uit de context van de koffieochtend organisatie bleek dat ZKV deze met een heel andere insteek had georganiseerd. Zij hadden een moment gekozen waarop de meeste ouders toch al richting de vereniging kwamen, en hadden een duidelijke betekenis aan deze koffie ochtend gegeven *“zodat het kader nader met u kennis kan maken”*. Bij de andere vereniging was de koffieochtend gericht op allochtone vrouwen, die al dan niet kinderen hadden bij de vereniging. Deze aanpak werkte niet. Dit principe geldt voor alle georganiseerde activiteiten. De doelstelling van de activiteit moet helder zijn voor de mensen die worden uitgenodigd, en indien mogelijk kan de activiteit het beste gelinkt worden aan de reguliere activiteiten van de vereniging.

7.5 Ledenwerving van meisjes

Door slechts enkele verenigingen is specifiek aandacht besteed aan het werven van allochtone meisjes. Deze verenigingen zijn daar mee gestopt na de naamsverandering van Meedoen Allochtone Jeugd door Sport naar Meedoen Alle Jeugd door Sport. Bij ongeveer de helft van de Tijd voor Korfbal verenigingen zijn er meer meisjes dan jongens lid van de vereniging. Dit vinden de verenigingen

vervelend omdat zij juist erg trots zijn op het feit dat korfbal een gemengde sport is. Vanwege deze ongelijke verdeling is men niet specifiek bezig geweest met het werven van meisjes:

“Eigenlijk alleen al omdat je binnen je vereniging, dat geldt ook hier, hebben wij veel liever jongetjes. Het is bijna ongewenst om alleen maar meisjes binnen te halen.” (bestuurslid)

“Dus het is juist nu belangrijk om te gaan kijken naar de jongens” (jeugd sport coördinator)

Ondanks de angst en onwil die bij sommige verenigingen heerst met betrekking tot het creëren van meisjesteams zijn er ook verenigingen die dit wel zien zitten, zeker als het helpt om meer allochtone meisjes te kunnen betrekken in de sport. Een vereniging merkte op dat het opzetten van een meisjesteam alleen niet voldoende zou zijn. Dit omdat er binnen het district geen damescompetitie aanwezig is, met het gevolg dat de meisjes alsnog tegen jongens zouden moeten spelen. Deze vereniging is van mening dat als er een vraag is naar een damescompetitie, het korfbalverbond dit aan haar leden zou moeten aanbieden in aanvulling op de bestaande damescompetitie in district Zuid. De vraag of het aanbod van een damescompetitie verwelkomd zou worden zou bij de vrouwelijke korfballers en potentiële korfballers moeten worden neergelegd:

“Je ziet ook met meisjesteams, die kan je wel oprichten, ook voor allochtone meisjes. Maar je kan niet garanderen dat ze niet tegen jongens hoeven te spelen. Er is hier geen meisjes competitie. (...) daar zou je misschien toch eens over na moeten denken om zoiets te gaan doen. (...) Als de vraag er is, als er klanten voor zijn, dan moet je dat gewoon doen.” (verenigingsondersteuner/voorzitter)

Het gemengde aspect van de sport wordt door sommige verenigingen genoemd als reden waarom allochtone meisjes geen lid worden van de korfbalvereniging, of als reden waarom zij, wanneer ze ouder zijn, moeten stoppen. Verenigingen met minder allochtone jeugdleden geven aan dat zij het niet hebben meegemaakt dat een allochtoon meisje moest stoppen met korfbal vanwege culturele redenen. De verenigingen geven aan dat zij bereid zouden zijn een meisjesteam op te richten als een allochtoon meisje had aangegeven dat zij vanwege het gemengde aspect van de sport moest stoppen. In het kader van het aannemen van een proactieve houding en knelpunten op te lossen voordat zij verschijnen, was een proef met het opzetten van een meisjesteam en competitie gerechtvaardigd geweest binnen het Tijd voor Korfbal project.

Hoewel bij ongeveer de helft van de Tijd voor Korfbal verenigingen meer meisjes aangesloten zijn dan jongens, zijn er dus ook verenigingen waar er wel balans is, of waar er momenteel meer jongens lid zijn dan meisjes. De verenigingen die juist meer jongens trekken dan meisjes hebben niet een vermoeden waaraan dit zou kunnen liggen. Het is mogelijk dat de jongens naar verenigingen trekken waar al meer jongens spelen om te voorkomen dat zij één van de weinige jongens binnen het team zijn.

7.6 Succes- en faalfactoren in ledenwerving

Om de succes- en faalfactoren van ledenwerving in kaart te brengen is gekozen de verenigingen te categoriseren op hun jeugdledengroei binnen de Tijd voor Korfbal periode. Er is onderscheid gemaakt tussen topverenigingen (ledengroei > 15 personen), gemiddelde verenigingen (ledengroei tussen 0 en 15 personen) en beneden gemiddelde verenigingen (ledengroei < 0). Vervolgens zijn de overeenkomsten en verschillen van de verenigingen binnen de categorieën in kaart gebracht. Er is gekeken naar de organisatorische aanpak/structuur, en de praktische aanpak van ledenwerving.

Topverenigingen (N = 3)

Organisatorisch

De topverenigingen hebben in twee van de drie gevallen sterk ingezet op de organisatie achter het Tijd voor Korfbal project:

“Zoek een bestuur dat er wat in ziet, probeer binnen dit bestuur iemand of een groep te vinden die trainers en coaches motiveren, want die moeten het uiteindelijk doen. En dan ben je al over de helft” (trainer/bestuurslid)

“We gaan er eerst voor zorgen dat de organisatie er klaar voor is. Dat de commissies allemaal hun neus dezelfde kant op hebben, dat er gewoon sprake is van een projectteam waarvan in het bestuur mensen van de belangrijke commissies zitting hebben. (...) Toen we daar als vereniging klaar voor waren zijn we met de activiteiten van start gegaan.” (bestuurslid)

Er is door deze twee verenigingen op gelet dat de taken van de vrijwilligers *“afgebakend werden in kleine stukjes”* zodat dat voor iedereen te behappen was. Bij de derde vereniging was de organisatiestructuur minder helder. Er was één persoon die zich volledig voor dit project inzette en het project (en een groot deel van de vereniging) persoonlijk trok.

Praktisch

In de praktische benadering valt de extreem directe aanpak van deze verenigingen op:

“We bellen ze ook na, van goh je had belangstelling toen en toen, er is training dan en dan, kunnen we jullie verwachten? Dat erbovenop zitten zegmaar en dat stukje service wat je dan biedt en het persoonlijke welkom dat je eventueel dan hebt (...) dat zijn gewoon hele belangrijke dingen” (verenigingsondersteuner)

“Geen telefoon? Dan rij ik er gewoon naartoe” (verenigingsondersteuner)

Ook wordt door een van deze verenigingen genoemd dat *“frequentie”* van het activiteitsaanbod belangrijk is om leden naar je vereniging te trekken. Hiermee bedoelen de verenigingen dat het belangrijk is om activiteiten te herhalen. Wanneer de frequentie van activiteiten hoog ligt, wordt ervoor gezorgd dat de *“bekendheid [van de vereniging] ook structureel wat toeneemt”*. Flyeren wordt getypeerd als iets dat niet werkt want dat eindigt toch bij het *“oud papier”*. Het meegeven van een folder na het geven van een training op school werd daarentegen wel weer als positieve aanvulling gezien.

De trainingen op scholen werden bij de topverenigingen door verschillende mensen gegeven. Gemiddeld werd 35 procent van de trainingen op scholen gegeven door vrijwilligers, 28 procent door de sportconsulent van het KNKV, en vijftien procent door de combinatiefunctionaris, studenten namen acht procent van de trainingen voor hun rekening, terwijl “anders” (oa. LO docent) 13 procent van de trainingen gaf. Voor een vergelijking van alle verenigingen met betrekking tot wie de lessen op de scholen verzorgden zie Tabel 7.1 op de volgende pagina.

Tabel 7.1 De trainers op basisscholen

Trainingen op scholen verzorgd door	Soort vereniging	Percentage
Verenigingsondersteuner of combinatiefunctionaris	Topvereniging	15,0
	Gemiddelde vereniging	45,0
	Beneden gemiddelde vereniging	57,1
	Totaal	46,6
Vrijwilligers	Topvereniging	35,0
	Gemiddelde vereniging	51,7
	Beneden gemiddelde vereniging	29,9
	Totaal	38,3
Studenten	Topvereniging	8,3
	Gemiddelde vereniging	2,9
	Beneden gemiddelde vereniging	4,5
	Totaal	4,5
Sportconsulent	Topvereniging	28,3
	Gemiddelde vereniging	0,9
	Beneden gemiddelde vereniging	6,5
	Totaal	7,8
Anders	Topvereniging	13,3
	Gemiddelde vereniging	0,3
	Beneden gemiddelde vereniging	2,0
	Totaal	3,1

Bron: Mulier Instituut (Eindevaluatie Tijd voor Korfbal, 2011)

Gemiddelde verenigingen (N = 7)

Organisatorisch

De gemiddelde verenigingen geven in de verenigingsenquête aan dat zij bestuurlijk sterk zijn. Over het algemeen hebben de gemiddelde verenigingen een doelstelling opgesteld en hebben zij zich daar aan gehouden. De bestuurskracht ligt net een tandje lager dan bij de twee uitzonderlijk sterke topverenigingen:

“Het doel is namelijk niet een project te draaien waar we twintig leden of dertig leden aan overhouden maar dat we een netwerk opzetten waarin je continuïteit hebt waarin je je sport doorlopend uitdraagt.” (bestuurslid)

Een aantal van deze verenigingen heeft moeite gehad tijdens de beginperiode van het project. Het project begon pas later echt te draaien. Dit lag ofwel aan een wisseling van verenigingsondersteuner, of aan een niet optimale bestuurlijke indeling. Later in het project hebben sommige verenigingen alsnog hun bestuur opnieuw ingedeeld om sterker te worden:

“Maar het heeft lang geduurd voordat het eindelijk op touw was gezet. Daarvoor ligt mede de schuld bij onze eigen vereniging maar mede ook de schuld bij de verenigingsondersteuner.” (voorzitter)

Praktisch

Deze verenigingen waren over het algemeen iets minder proactief in hun ledenwerving dan de topverenigingen. Ze vroegen vaak niet om telefoonnummers, en belden potentiële leden meestal niet op. Ook zaten zij niet zo “boven op” de ledenwerving als de topverenigingen:

“Folders uitdelen, telefoonnummers, e-mail, zodat je altijd te bereiken bent.” (jeugdsport coördinator)

Uitbreiding van het aanbod en herhaling worden genoemd als belangrijke punten *“want door de herhaling blijven ze eraan herinnerd”*.

Contact zoeken met ouders is iets wat door deze verenigingen vaak als lastig wordt ervaren:

“Als de ouders niet komen kijken enzo, nou dan haakt zo’n kind ook vaak af.” (voorzitter)

“Ouders betrekken, dat is echt wel een andere tak van sport.” (verenigingsondersteuner/voorzitter)

De gemiddelde verenigingen hebben over het algemeen veel ingezet op de Kangoeroe Klup en KorfbalFit. Dit heeft de verenigingen extra leden opgeleverd, maar de KorfbalFit leden worden niet opgenomen in de jeugdtekening.

De trainingen op scholen werden gemiddeld voor 45 procent verzorgd door de verenigingsondersteuner of combinatiefunctionaris, 52 procent werd verzorgd door vrijwilligers van de vereniging. De overige drie procent van de trainingen op scholen werd verzorgd door studenten. Voor een vergelijking van alle verenigingen met betrekking tot wie de lessen op de scholen verzorgden zie Tabel 7.1

Beneden gemiddelde verenigingen (N = 10)

Organisatorisch

Over het algemeen zijn de beneden gemiddelde verenigingen grofweg in te delen in drie categorieën.

1. De verenigingen zonder focus

De meeste van deze verenigingen zaten voordat het Tijd voor Korfbal project begon in lichte moeilijkheden. Dat kan betekenen dat de vereniging bij aanvang van het project geen compleet bestuur had, of dat er voor aanvang van het project al een daling in het ledenaantal te zien was. De verenigingsondersteuning was in deze gevallen extra belangrijk. De door de vereniging gezette doelstelling van het project was vaak onduidelijk en soms was de vereniging *“puur operationeel”* bezig. De ledenkrimp *“overkomt”* de meeste verenigingen, zij weten niet waardoor het komt. In een enkel geval (PSV) was er mogelijk zelfs sprake van een te sterke focus op het allochtonenbeleid, waardoor voldoende gerichtheid op het reguliere verenigingsaanbod ontbrak.

2. De verenigingen die weinig extra’s probeerden

Deze verenigingen waren vooral bezig met het voortzetten van hun huidige beleid en zetten weinig nieuwe activiteiten op. Er was bij de bestuursleden weinig motivatie en enthousiasme over de inhoud van het project. Wel waren deze verenigingen blij met de verenigingsondersteuning en financiële ruimte die het project bood.

3. De verenigingen getroffen door overmacht

Deze vereniging is vlak voor de projectperiode gedwongen te verhuizen. Deze vereniging *“had bijna niemand meer”* en moest een geheel nieuwe doorstart maken, waarbij Tijd voor Korfbal werd ingezet om dit proces te ondersteunen.

4. De vereniging die de trein weer op de rails kreeg.

Het beeld dat door de cijfers en het interview wordt geschetst, is dat één vereniging het vergeleken met de andere beneden gemiddelde verenigingen heel goed doet. Deze vereniging is Blauw-Wit. Na een sterke daling in het ledenaantal aan het begin van het project is momenteel een verenigingsondersteuner, die ook als combinatiefunctionaris werkt, hard bezig de vereniging uit de neerwaartse spiraal te trekken. Dit is een hele onderneming waarbij samengewerkt wordt met stagiaires, waar schoolsportverenigingen worden opgezet, waar het besluit wordt genomen te stoppen met activiteiten die niet goed lopen, waarbij marketing in wordt gezet, er gewerkt wordt aan kwalitatief kader etc. De toekomst lijkt er voor deze vereniging zonnig uit te zien: *“Ik voorspel dat we dit jaar voor het eerst gaan groeien”* (combinatiefunctionaris).

Praktisch

Verenigingen die vallen in categorie 1 zijn over het algemeen druk bezig met het houden van activiteiten, zonder daarbij een structureel plan te hebben. Verenigingen in categorie 2 waren ofwel tevreden met wat ze deden en hadden niet het enthousiasme om extra moeite te doen om nieuwe leden naar de vereniging te trekken, ofwel deze verenigingen hadden niet de capaciteit om extra activiteiten op te zetten:

“We hadden eigenlijk alle gegevens, tot aan de telefoonnummers en geboortedata aan toe (...). Dan moet je dus ook weer gaan kijken van je kan de kinderen wel gaan benaderen maar heb je er trainers voor, heb je er coaches voor.” (voorzitter)

De vereniging in categorie 3 deed wat ze kon, met zeer beperkte mankracht, maar zat in zo'n overmachtsituatie dat er simpelweg niet gegeven kon worden wat er van haar verlangd werd. De vereniging in categorie 4 lijkt in praktisch opzicht veel op de topverenigingen, waarbij de aandacht voor marketing, uitstraling en vernieuwing waardevol is gebleken. *“Dat we weer meer naar buiten treden als vereniging in plaats van dat we een sekte op zich waren.”*(combinatiefunctionaris).

Eén vereniging (WION) laat in de algehele cijfers (inclusief senioren) alsnog een gigantische groei zien. Dit komt doordat KorfbalFit daar enorm is aangeslagen, en enkele oud-korfbalers opnieuw zijn begonnen. Het is jammer dat de ledenwerving binnen de Meedoen Alle Jeugd door Sport doelgroep niet zo'n vlucht heeft genomen.

De trainingen op scholen werden gemiddeld voor 57 procent verzorgd door de verenigingsondersteuner of combinatiefunctionaris, 29 procent werd verzorgd door vrijwilligers van de vereniging. Vijf procent werd verzorgd door studenten, zeven procent door de sportconsulent van het KNKV, twee procent door “anders” (oa. LO docent). Voor een vergelijking van alle verenigingen met betrekking tot wie de lessen op de scholen verzorgden zie Tabel 7.1

8 Ledenbehoud

In dit hoofdstuk worden de knelpunten en potentiële succesfactoren van ledenbehoud besproken.

8.1 Doorstroom

Ledenbehoud is een punt van aandacht bij veel verenigingen:

“De instap wil nog wel lukken met heel veel kracht en energie, maar je merkt toch dat de tussentijdse uitstroom, dus het binden, het vasthouden, dat dat moeilijker wordt.” (voorzitter)

“Er zijn zeker leden bijgekomen, maar er is ook een flink verloop. Dus dat is wel lastig.” (bestuurslid)

Er is maar weinig bekend over effectief ledenbehoud. Zelfs een vereniging die aangaf zeer weinig leden te verliezen kan er geen pijn op trekken:

“Blijkbaar hebben we dat.” (verenigingsondersteuner)

Sommige verenigingen houden exit gesprekken om bij te houden *“wie er vertrekt en waarom”*. De genoemde redenen die in deze gesprekken naar voren komen zijn: verhuizing, het kind vindt het niet leuk meer, scheiding en financiële redenen. Volgens een bestuurslid zijn er *“weinig redenen waar je echt iets aan kan doen”*. Een andere vereniging heeft *“een onderzoekje”* laten uitvoeren naar de uitstroom door oud-leden te laten bellen door een student. De oud-leden waren *“vreemd genoeg”* positief over de vereniging en meldden dat zij simpelweg andere keuzes hadden gemaakt. De combinatiefunctionaris vroeg zich af of deze positieve reacties niet met sociale wenselijkheid te maken hadden, wat een denkbare verklaring is. Natuurlijk is het ook mogelijk dat er geen factoren aanwezig waren waardoor de leden perse wegwilden (pushfactoren), zij kunnen tevreden zijn geweest. Het kan zijn dat er bij andere sporten of activiteiten zoveel aantrekkingskracht was (pullfactoren) dat de oud-leden om die reden voor iets anders hebben gekozen.

Overeenkomstig met het nationale beeld is vooral de puberteit een lastige leeftijdsperiode om leden te behouden. De pubers krijgen vriendjes en vriendinnetjes, nemen een bijbaantje of hebben geen zin meer om vroeg op te staan voor een wedstrijd:

“Met name bij de junioren hebben we veel verloren” (verenigingsondersteuner/bestuurslid)

Dat ledenbehoud een aandachtspunt van de verenigingen zelf is blijkt uit het feit dat er een Tijd voor Korfball vereniging is die momenteel een thematraject volgt over ledenbehoud *“dat zouden we eigenlijk moeten hebben gehad voor Tijd voor Korfball”* (projectleider).

8.2 Potentiële succesfactoren ledenbehoud

Hoewel er veel onduidelijkheid heerst over effectief ledenbehoud, werden een aantal zaken genoemd die volgens verenigingen kunnen leiden tot minder uitstroom.

Ten eerste wordt het betrekken van de ouders genoemd. ‘Als de ouders niet betrokken zijn bij de vereniging blijft het kind ook niet’, zo zeggen meerdere verenigingen:

“Je moet de ouders binnen halen, dan blijven de kinderen ook binnen, dat is het hele verhaal.” (voorzitter)

Het hebben van kwalitatief, goed opgeleid kader is een ander punt dat volgens twee verenigingen helpt bij het behoud van leden. Dit kwalitatieve kader is niet alleen nodig bij de hogere teams, maar ook de lagere teams verdienen goede trainers:

“Je moet niet alleen mensen hebben die leuk kunnen onderhouden. Nee je moet mensen hebben die weten wat korfbal is, die dat op een goede manier bij die mensen kunnen brengen, en een goed verhaal naar de ouders. En als je die kunt vinden op die plekken dan groei je, dan groei je echt.” (bestuurslid)

Tenslotte wordt de betrokkenheid van het kind zelf genoemd als belangrijk punt voor ledenbehoud. Deze betrokkenheid kan volgens de verenigingen gecreëerd worden door het organiseren van vele uiteenlopende activiteiten voor de eigen leden. Een vereniging noemde dat het belangrijk is aandacht te besteden aan de pubers, aangezien zij merkten dat er voor hen minder activiteiten waren:

“Wij zetten in op gezelligheid, op jeugdavonden op bezighouden, op introducees(...) ik denk dat wij gruwelijk veel activiteiten hebben ja.” (bestuurslid)

Ook kan men betrokkenheid van de jeugdleden creëren door ze in te zetten voor de vereniging:

“Inzet van jongeren binnen je vereniging is een hele goede, dat spreekt aan.” (voorzitter).

Deze tip is tweeledig; aan de ene kant neemt de jeugd andere vrijwilligers een aantal taken uit handen, ten tweede bindt het de jeugd omdat er nu activiteiten door henzelf worden opgezet die zij daarom zelf ook interessant vinden.

Het zou voor het KNKV een aanrader zijn om ledenverlies te onderzoeken, en om informatie over ledenbehoud op te zoeken, te bundelen en te verspreiden. Deze informatie zou in de vorm van een stappenplan verspreid kunnen worden naar de verenigingen. Op deze manier kan een groter aandeel van de nieuwe jeugdleden, die tijdens dit project lid zijn geworden, ook behouden blijven.

9 Alloctonen en korfbal

Bij aanvang van het Meedoen Allochtone Jeugd door Sport project was het belangrijkste doel de allochtone jeugd te binden aan de sportverenigingen. In dit hoofdstuk worden motieven, de strategieën en de succes- en faalfactoren op het gebied van ledenwerving van alloctonen besproken.

9.1 Alloctonen en de vereniging

Het meest gehoorde argument om mee te doen aan het programma Meedoen Allochtone Jeugd door Sport was dat de verenigingen een afspiegeling van de wijk wilden worden. Echter, men vond ook dat de focus niet te veel op allochtone kinderen moest liggen. Ieder kind dat wil korfballen is welkom:

“Als je in deze omgeving kijkt dan is 60 procent allochtoon, dat zie je niet terug in ons ledenbestand”
(verenigingsondersteuner/voorzitter)

“We willen gewoon in principe alle jeugd die het leuk vindt om te korfballen binnen halen.”
(verenigingsondersteuner)

Sommige verenigingen vonden het niet prettig dat het project zich richtte op alloctonen. De naamsverandering van het project naar Meedoen Alle Jeugd door sport werd dan ook met open armen ontvangen:

‘Gelukkig hebben ze de naam van het project veranderd naar alle jeugd in plaats van allochtone jeugd. Nee dat stond me vanaf het begin van het project niet aan. (...) Ik vind het stigmatiserend, je hebt het over kinderen die hier geboren zijn, wat is daar nou allochtoon aan?’ (bestuurslid)

Toch is door de meeste verenigingen (zeker in de eerste jaren) ingezet op het werven van allochtone jeugd. In sommige gevallen gingen de verenigingen actief werven in moskeeën, in andere gevallen werden scholen met relatief veel allochtone leerlingen bezocht. Bij vrijwel alle verenigingen werd binnen het bestuur gepraat over de invloed van het trekken en binnen krijgen van alloctonen bij de verenigingen. Zo werden er bijvoorbeeld, indien het nodig werd geacht, nieuwe tosti-apparaten aangeschaft zodat deze halal waren:

“ We hebben geïnventariseerd, joh moeten we halal voedsel, moeten we een speciale tosti-ijzer, de hele revu gepasseerd.” (verenigingsondersteuner/voorzitter)

De meeste verenigingen probeerden bij aanvang van het project al in te zien aan welke randvoorwaarden zij moesten voldoen om ervoor te zorgen dat alloctonen makkelijk mee konden draaien binnen de vereniging. Kennis hierover werd in eerste instantie opgedaan via Mamoun Loukili (projectadviseur/vrijwilliger van het KNKV). Een gevolg van de opzet van het Tijd voor Korfbal project is dat er met name is ingezet op de Islamitische allochtone jeugd, dit valt in de ledentelling terug te zien aan het aantal Marokkanen, Turken en Irakezen dat is geworven. Echter in principe behoorden bijvoorbeeld Surinamers, Indiërs of Antillianen ook onder de doelgroep.

Het is opvallend dat twee verenigingen meldden dat het merendeel van hun allochtone jeugd zich binnen de G-teams bevindt, waarin korfballers met een verstandelijke beperking spelen. De verenigingen denken dat dit komt doordat er weinig aanbod is voor mensen met een verstandelijke beperking die willen sporten.

9.2 Veel voorkomende knelpunten bij de ledenwerving van allochtonen

Hoewel de meeste verenigingen heel actief begonnen met het werven van allochtonen kwamen al snel de eerste knelpunten naar voren. Het meest genoemde knelpunt bij het betrekken van allochtonen binnen korfbal was dat de verenigingscultuur bij allochtonen vrijwel onbekend is:

“Omdat ze het lastig vinden om en te trainen én dan op zaterdag competitie te spelen, én zo ’n boekje te lezen. Daar kan je ze nog zo in begeleiden, maar dat is lastig. Dat zit niet in de cultuur.” (trainer/bestuurslid)

“Ik denk dat zij niet direct het verenigingsleven kennen. Ik denk dat zij geen idee hebben van als je lid bent van een vereniging, dat je dan ook een bepaalde verplichting hebt.” (verenigingsondersteuner)

Dit gebrek aan kennis over het verenigingsleven zorgde voor misverstanden. Zo dachten sommige allochtonen leden dat de vrijwilligers betaald kregen voor hun bijdrage aan de vereniging, en dat zij als leden niks voor de vereniging hoefden te doen. Ook werd er gedacht dat zij als ouders van de jeugdleden niet hoefden te rijden, er werd vanuit gegaan dat er uit de contributie mensen betaald werden om te rijden. Echter het onbegrip tussen de verschillen in cultuur kwam ook van de kant van de verenigingen. Ook zij begrepen niet altijd op welke manier zij het beste konden handelen. Door verscheidene verenigingen die al ervaring hadden met culturele diversiteit binnen de vereniging werd benoemd dat verenigingen die nieuw waren op dat gebied teveel verwachtten dat de integratie snel en moeiteloos verliep.

Zij waren van mening dat het weldegelijk belangrijk was kleine aanpassingen te doen en extra begrip te tonen. Deze verenigingen waren namelijk eerder al in aanraking gekomen met etnische verschillen zoals bijvoorbeeld het niet (naakt) mogen douchen, meisjes die niet meer mochten korfballen omdat deze volwassen werden, vervoersproblemen, problemen met wisseling van locatie en het niet afmelden. Verenigingen met een kleiner aantal allochtone leden gaven veelvuldig aan dat zij deze specifieke knelpunten nog nooit waren tegengekomen:

“Als je naar buiten ging vonden ze het al lastig, als je buiten ging sporten” (trainer)

“De familiebanden zijn dermate sterk dat ze bij een familieactiviteit gewoon aanwezig dienen te zijn.” (combinatiefunctionaris)

“Ook met die allochtone meisjes, die blijven tot hun zestiende of zelfs maar dertiende, en dan zegt pa van ho, nee je gaat niet meer naar korfbal.” (penningmeester)

Door verenigingen met veel allochtone jeugdleden werd aangeraden om niet alle nieuwe allochtone leden in hetzelfde team te zetten, maar een balans te vinden tussen leden die al langer bij de vereniging waren en de nieuwe leden. Door het onderlinge contact tussen de ouders en de kinderen zou het wederzijdse begrip en integratie binnen de vereniging bevorderd worden. Verder werd aangeraden de teams niet te klein te maken, zodat het geen probleem is als een (allochtoon) jeugdlid soms niet aanwezig kan zijn.

Een ander knelpunt dat de verenigingen ondervonden was het vinden van een balans tussen gewenste integratie vanuit de allochtonen en aanpassingen vanuit de vereniging. Vele verenigingen vroegen zich af hoe ver zij zich moesten aanpassen. Dit hing samen met de interpretatie van het uiteindelijke doel van het project. Sommige verenigingen vonden dat het doel was om zoveel mogelijk allochtone jeugd lid te laten worden van de korfbalvereniging, en pasten daarvoor het aanbod, de catering en soms zelfs de contributie aan. In andere gevallen werd er niet zozeer gefocust op het trekken van zoveel mogelijk allochtone jeugdleden, maar werd er gekeken naar kinderen die al met één voet over de drempel waren om lid te worden. Hiervoor werden niet veel aanpassingen binnen het aanbod gecreëerd:

“Het is natuurlijk om onze allochtone kinderen te laten sporten, maar dan moet je wel, die moeten integreren, dat wil je, dus mag je niet die tweespalt maken.” (bestuurslid)

Een laatste groep verenigingen vond het belangrijkste doel van het project om zoveel mogelijk allochtone kinderen in aanraking te laten komen met de sport korfbal. Als deze kinderen lid wilden worden van de vereniging dan was dit leuk, maar het bekend maken van de sport binnen niet-westerse gemeenschappen zoals de Turkse en Marokkaanse gemeenschap werd als even belangrijk gezien. Door de meeste verenigingen werd er uiteindelijk voor gekozen om hier en daar kleine aanpassingen te doen om het de allochtone jeugd makkelijker te maken, en werden deze kinderen binnen het reguliere aanbod geplaatst.

9.3 Succes- en faalfactoren ledenwerving allochtonen

Om de succes en faalfactoren van de ledenwerving van allochtonen in kaart te brengen is gekozen de verenigingen te categoriseren op hun jeugdledengroei binnen de Tijd voor Korfbal periode. Er is onderscheid gemaakt tussen topverenigingen (ledengroei ≥ 10 allochtonen), gemiddelde verenigingen (allochtonen jeugdleden groei tussen 0 en 9 personen) en beneden gemiddelde verenigingen (allochtone jeugdledengroei < 0). Vervolgens zijn de overeenkomsten en verschillen van de verenigingen binnen de categorieën in kaart gebracht.

Top allochtone jeugdledengroei (N = 4)

Procesmatig

Procesmatig typeert de topverenigingen op het gebied van allochtone jeugdleden dat zij van te voren stil hebben gestaan bij het feit dat het project was gericht op allochtonen. Alle verenigingen stonden in het bestuur positief tegenover het idee dat er meer allochtonen zouden komen. Wel vond één vereniging de term “*allochtoon*” vervelend aangezien deze “*stigmatiserend*” werkt, en omdat sommige allochtonen “*Nederlandser zijn dan jij en ik bij elkaar.*”

Door de verenigingen is goed nagedacht over de gevolgen van meer allochtonen bij de vereniging. Zo zijn bijvoorbeeld ook leden ingelicht die daar misschien een probleem mee zouden kunnen hebben:

“ In je vereniging ook melden van dat dit gebeurt, je weet als vereniging dat er ook allochtonen komen. (...) wij hebben ook PVV-ers in onze vereniging zitten (...) gelijk daarop inspelen.”
(verenigingsondersteuner)

De verenigingen zijn zich ervan bewust dat er knelpunten kunnen zijn voor allochtonen die ervoor zouden kunnen zorgen dat ze niet lid worden van de vereniging, tenslotte “*kennen zij het verenigingsleven niet*”.

Vrijwel alle topverenigingen hadden voor aanvang van dit project al ervaring opgedaan met etnische diversiteit. Er lijkt geen verschil te zijn tussen verenigingen waarvan de ervaringen positief of negatief waren, beide soorten ervaring heeft de vereniging kennis gebracht die ze kon inzetten gedurende het project. Tijdens de interviews met de topverenigingen op het gebied van allochtone jeugdleden aanwas viel het op dat twee verenigingen een zeer extravert en overtuigend persoon in de praktijk hadden werken. De karaktereigenschappen van deze persoon kunnen er zeker aan hebben toe bijgedragen dat een allochtone ouder/jeugd lid geen “*nee*” kon zeggen en vervolgens lid werd, en dat het nieuwe lid zich op zijn/haar gemak voelde bij de vereniging.

Omgeving

Twee van de vier topverenigingen bevonden zich in een gemeente waar meer dan 45 procent van de jeugd van niet-westerse allochtone afkomst was. Ook de wijk waarin de sportvereniging ligt maakt hierbij uit:

“ Dat is bij ons eigenlijk appeltje-eitje (...) op welke school je hier in de buurt ook komt daar zitten altijd allochtone kinderen” (verenigingsondersteuner)

Toch is de omgeving niet doorslaggevend, de omgang met de allochtone leden en hun ouders is minstens even belangrijk.

Praktisch

In de praktijk valt op dat de topverenigingen veel tijd en energie steken in de allochtonen die het eerste stapje richting de verenigingen al hebben gezet. De verenigingen hebben zich niet specifiek ingezet voor allochtonen die nog geen interesse in de sport hadden getoond, er is door deze verenigingen dan ook geen actieve samenwerking aangegaan met Moskeeën. Vooral wanneer de Moskee niet dicht bij de vereniging lag, werd ervoor gekozen om geen samenwerking aan te gaan. Wanneer de potentiële allochtone leden zich melden gaan de topverenigingen er meteen op af om een praatje te maken met de ouders:

“ Gewoon op die mensen afstappen en wilt u een kopje thee. Van hoe gaat het met uw kind, en vindt ze het leuk (...) dat ze zeggen van wat een prettig gevoel krijg ik hier, hier wil ik dat mijn kind lid wordt.” (voormalig bestuurslid)

“ En gelijk als ze binnen komen een leuk gesprek aangaan met de ouders” (verenigingsondersteuner)

De gesprekjes met de ouders van de allochtone kinderen zijn niet alleen belangrijk om het eerste contact te leggen, maar ook om het contact (en indirect de betrokkenheid) te behouden:

“Wat ik ook wel eens doe is vaak langs de lijn er gewoon eventjes naast staan (...) van en hoe gaat het, lukt het allemaal is het allemaal duidelijk. Of als er eens iets mis is gegaan toch eens even persoonlijk aanspreken” (verenigingsondersteuner)

Naast gesprekjes voeren om begrip van de allochtonen naar de vereniging toe te creëren is het ook belangrijk dat de vereniging begrijpt dat het voor het nieuwe allochtone jeugdlid ook niet altijd even gemakkelijk is. Daarom raden de verenigingen aan proactief te zijn en niet het moment af te wachten totdat de allochtoon naar jou komt met een probleem, maar om te proberen de problemen voor te zijn:

“ Ik denk dat de andere verenigingen moeten weten dat ze de ouders voor moeten zijn. Dat zij niet hun problemen aan ons hoeven te vertellen maar dat wij hun problemen inzien. (voorzitter)

Dit is natuurlijk absoluut niet makkelijk, immers als je niet weet waar potentiële knelpunten kunnen liggen dan zal je ze ook niet aan zien komen. Een door een vereniging genoemd voorbeeld van een knelpunt is het douchen. Sommige meisjes mochten niet tegelijk met andere meisjes douchen. Als deze vereniging ziet dat een meisje niet doucht, knopen zij een gesprekje aan met het kind of de ouder, tonen zij begrip en bieden ze een oplossing aan:

“ Dat begrijp ik wel als je niet doucht, maar wij vinden het wel leuk als je meedoet, dan trek je gewoon je badpak aan.” (voorzitter)

Hoewel de verenigingen veel tijd en energie hebben gestoken in het betrekken van allochtone jeugdleden bij de vereniging, vinden ze het soms vervelend dat het zoveel tijd kost:

“ Je moet er gewoon zoveel tijd in steken, dat is wel een beetje jammer eigenlijk.” (voorzitter)

“ We gaan nu naar de derde generatie toe hè, die moeten het zo langzamerhand wel zo 'n beetje weten” (verenigingsondersteuner)

Echter, ondanks dat zij soms deze gevoelens hebben blijven zij onverminderd doorgaan met hun inspanningen. Zij vinden dat het halverwege het project stoppen met deze extra aandacht niet eerlijk is naar de allochtonen toe, tenslotte zijn er bepaalde verwachtingen geschept, daar moet aan voldaan worden.

Eén vereniging binnen de topverenigingen had haar aanpak met betrekking tot allochtonen ietwat meer genuanceerd. Zij hebben geprobeerd de vader van een allochtoon jeugdlid in te zetten voor de vereniging. Deze vader maakte praatjes met andere potentiële nieuwe allochtone jeugdleden en hun ouders. Uiteindelijk is deze vader door een probleem met de jeugdtrainer bij de vereniging weggegaan:

“ Waar we heel veel aan gehad hebben is die Turkse meneer, die een maatje was voor de anderen. En die hebben we nu dus niet meer, dat mis je wel eens” . (bestuurslid/verenigingsondersteuner)

“ Er zijn toch net van die dingen, nuance verschillen, wat er verkeerd uit kan komen. Dan is het toch erg fijn als je een soort van tolk hebt waarbij je dan ook meteen zegt van ja ik probeer het in het Nederlands nog een keer uit te leggen” (bestuurslid/verenigingsondersteuner)

De meerwaarde van een allochtoon sleutelfiguur kan voor de vereniging heel groot kan zijn, het is dan ook belangrijk om extra energie in deze persoon te blijven steken. Volgens de vereniging in kwestie is de basis met een allochtoon sleutelfiguur “vrij fragiel”, en als je de sleutelfiguur kwijtraakt, dan kan het zomaar zo zijn dat alle leden die hij mee heeft geworven ook vertrekken.

Gemiddelde allochtone jeugdledengroei (N = 13)

De verenigingen met een gemiddelde groei in het aantal allochtone jeugdleden zijn zeer verschillend van elkaar. Grofweg vallen ze op te delen in drie verschillende categorieën.

1. Verenigingen die veel hebben ingezet op allochtonen

Deze verenigingen hebben vooral ingezet op binding met de allochtone gemeenschap (ook in het land van herkomst). Bij deze verenigingen ging het niet alleen om het werven van allochtonen voor de vereniging, maar ook om de cultuur beter te leren kennen. Er werd veel ingezet op het ontwikkelen van een netwerk binnen de allochtone wereld:

“ Je moet vooral niet denken van ik wil jouw kind op de sportvereniging krijgen. Nee, ik wil eerst eens weten van waar woon jij, en wat doe jij, hoe lang woon je al hier, hoe komt het nou dat jij zo moeilijk Nederlands praat, en hoe is het met je kinderen. En daar gaat een hele tijd overheen. En dan kan je praten van hoe gaat het op school en hoe is het met sport.” (verenigingsondersteuner)

“ De winst ook (...) dat wij ontzettend veel netwerk hebben in de allochtone wereld en de autochtone wereld. Als wij het over de Marokkaanse werkgroep hebben dan weten we waar we moeten zijn.” (verenigingsondersteuner).

Er worden trainingen gegeven bij moskeeën, er worden koffieochtenden georganiseerd voor allochtone ouders, en er wordt buitenlands gekookt. Ondanks dat er niet zoveel allochtonen bij de vereniging zijn gekomen, blijven de verenigingen doorzetten want “ die lange adem moet je gewoon hebben”. De verenigingen zijn van mening dat er soms te veel wordt verwacht van de allochtone kinderen en hun ouders:

“ Je verwacht in drie jaar dat kinderen naar een gemengde sport komen. Terwijl de ouders van die kinderen er god mag weten hoe lang over doen om te integreren.” (verenigingsondersteuner)

Door deze verenigingen werd dus niet alleen ingezet op de relatief vernederlandste allochtoon, maar juist ook op de allochtonen die minder geïntegreerd waren binnen de Nederlandse samenleving. Het bekend maken van korfbal bij de allochtone gemeenschap werd door deze verenigingen gezien als een winst, ook als deze allochtonen geen lid van de korfbalvereniging werden. Deze korfbalverenigingen hopen dat door de bekendheid van de sport de volgende generatie wellicht wel lid zal worden van een korfbalvereniging.

2. Verenigingen die deels bezig waren met de werving van allochtone jeugdleden

Sommige van deze verenigingen gaan specifiek op zoek naar allochtone organisaties maar krijgen daar geen voet aan de grond, andere van deze verenigingen besteden enkel extra aandacht aan allochtonen die interesse tonen in de sport. Er wordt extra uitleg gegeven over de verenigingscultuur en er wordt extra ingezet op de ouders:

“De vooruitgang die wij geboekt hebben is toch met name dat je toch echt contact hebt met de ouders.” (combinatiefunctionaris).

“Ik denk ook, dat moeten wij nog instellen, dat je gewoon een intake gesprek verplicht moet stellen. Om de ouders te informeren maar om ook tegelijk te vertellen van wat wij van de ouders verwachten.” (voorzitter)

Een veel aangedragen reden waarom de toestroom van allochtone jeugdleden net niet wil lukken is het spelen op zaterdag. Dit is tijdst technisch gezien vaak niet zo handig voor de potentiële allochtone leden:

“Volgens mij is één van de redenen dat ouders op zaterdag werken, en moeite hebben met het brengen en halen met de wedstrijden en dan zie je toch dat de betrokkenheid wat minder is en dat het kind dan stopt.” (bestuurslid)

“De grootste concurrent was de koranles [op zaterdagochtend]” (voorzitter)

Toch lag het probleem niet alleen bij de zaterdagochtend. Het uitleggen van wat een vereniging precies inhoudt en hoe de verenigingscultuur werkt lukte soms niet helemaal:

“Met name de ouders beschouwen het korfbal als buitenspelen. En als je een zaterdag niet kunt, dan kom je niet. Dat is wel vervelend natuurlijk als je met een ploeg staat te wachten.” (bestuurslid)

Een vereniging probeerde dit op een creatieve manier op te lossen, door de ouders van de jeugdleden uit te nodigen voor wedstrijden op hoog niveau. Hierdoor zagen de ouders met eigen ogen dat korfbal meer is dan een balletje gooien. De vereniging in kwestie was zeer tevreden over deze aanpak:

“Die moeder en die kinderen had ik uitgenodigd voor een wedstrijd van het eerste en toen waren ze helemaal flabbergasted. En die moeder gaat dat nu ook, dat merk je, aan andere ouders vertellen.” (combinatiefunctionaris).

Er was ook een vereniging die ervoor koos om niet al te veel aandacht aan allochtone ledenwerving te besteden. Zij vonden het belangrijk dat de allochtone leden hetzelfde werden behandeld als de autochtone leden, en dat zij niet van te veel extra aandacht zouden moeten kunnen profiteren, want de autochtone leden verdienen dat ook:

“Als je niet oppast gaan andere mensen zich er verschrikkelijk aan ergeren en gaan die dan weer stoppen, en dat is niet de bedoeling.” (verenigingsondersteuner)

Tussen de korfbalverenigingen in deze categorie bestaan dus alsnog grote verschillen. Sommige van deze verenigingen hebben alles ingezet op het over de grens trekken en informeren van allochtonen die bijna binnen zijn, anderen hebben toch eens (vaak zonder al te veel succes) geprobeerd een netwerk binnen de allochtone wereld op te bouwen. Vaak waren de verenigingen redelijk druk met hun reguliere beslommingen en ontbrak het aan de mogelijkheden en kennis om dat ene extra stapje te zetten om een topvereniging op het gebied van allochtone ledenwerving te worden.

3. Verenigingen met allochtonen als bijvangst

Deze verenigingen zijn vaak heel erg druk bezig met hun eigen beslommingen, hierdoor konden zij zich niet specifiek op allochtonen richten. Ook zit er een vereniging tussen die het simpelweg niet interesseerde om meer allochtone leden bij de vereniging te trekken:

“ Ik ben heer eerlijk het is vaak al heel moeilijk om kinderen te stimuleren om op korfbal te gaan als dat niet in je familie zit (...) laat staan dan alweer de allochtone kinderen. ” (verenigingsondersteuner)

De verenigingen die wel over enige capaciteiten beschikken om eventueel allochtone jeugdleden te gaan betrekken, zien vaak ook externe factoren die ervoor zorgen dat allochtone jeugdleden toch niet zouden komen:

“ Het is gewoon heel duidelijk, die kinderen kunnen elke dag gratis met wat voor sport dan ook, in hun eigen gymzaal sporten. En dat vinden ze allemaal hartstikke leuk. Het liefste voetbal en daarna houdt het gewoon op. Ze blijven gewoon daar. ” (verenigingsondersteuner)

Een topvereniging zei hierover dat deze instelling niet zal werken. De potentiële allochtone jeugdleden zullen dit namelijk merken en als gevolg *“ zich niet welkom voelen ”*. Een betere instelling zou volgens deze vereniging zijn: *“ joh misschien blijven ze wel ”*.

Beneden gemiddelde allochtone jeugdledengroei (N= 3)

Procesmatig

Van de drie verenigingen die allochtone jeugdleden hebben verloren zijn er twee die ook over het algemeen jeugdleden hebben verloren (Rohda en Velox). Zeker bij Rohda is het verlies van jeugdleden (en indirect allochtone jeugdleden) erg jammer, aangezien deze vereniging zowel over een allochtone verenigingsondersteuner als over een allochtone combinatiefunctionaris beschikte. Bij deze vereniging is Tijd voor Korfbal in cijfers niet zo goed uit de verf gekomen, toch kan er van deze vereniging een aantal dingen geleerd worden. Zo hoeft een persoon die per definitie allochtoon is zichzelf niet per se als een allochtoon te zien:

“Per definitie ben ik een allochtoon, maar zo voel ik me niet.” (“allochtone” combinatiefunctionaris)

De huidige verenigingsondersteuner van Rohda is een man die met zijn kinderen naar Nederland is verhuisd, en via zijn kinderen bij korfbal terecht is gekomen. Voor hem was de beslissende factor dat er veel aandacht was voor het kind, daar draaide het volgens hem allemaal om. Wel benoemt hij dat korfbal bij de allochtone doelgroep vaak geen positief imago heeft. Hier valt wat aan te doen door de positieve kanten van korfbal te laten zien, alsmede het “echte” korfbal van hoog niveau te tonen aan de ouders:

“ Toen ik met mijn kinderen hier kwam toen had ik zoiets van korfbal op de TV, weg zappen. Ik vond het maar niks. Maar als je eenmaal de sport kent, en de vereniging, dat trekt aan. Dat moet je

promoten bij de gemeenschap, dat vinden ze leuk, dat gezamenlijk zijn en familie enzo”

(verenigingsondersteuner)

“Dat de sport meer is dan dat je af en toe een balletje omhoog gooit. (...) als je dat ziet op hoog niveau, dan snap je dat.” (verenigingsondersteuner)

Natuurlijk zijn er valkuilen wanneer het hele project getrokken wordt door “allochtonen”, zij zouden kunnen denken dat hun ervaring staat voor de ervaring van alle allochtonen. Echter, deze personen doen absoluut een positieve aanvulling aan het project en tonen aan dat het KNKV met betrekking tot etnische diversiteit niet enkel afhankelijk was van Mamoun.

Praktisch en omgeving

De andere vereniging die gekrompen is in zowel het jeugddepartement als bij de allochtone jeugd lukte het vooral niet de ouders te betrekken. De ouders zijn volgens deze vereniging niet “geïnteresseerd” genoeg in hun kind, en hebben vaak “geen tijd om hun kind te halen of te brengen.” Daarnaast lukte het de vereniging niet de ouders duidelijk te maken wat het verenigingsleven precies inhoudt:

“Het nadeel is dat er bij allochtone ouders niet altijd de bereidheid is om die kinderen naar de vereniging te brengen. Alleen een klein deel. Dus die kinderen die komen niet bij de vereniging.” (verenigingsondersteuner)

“Ik denk dat zij geen idee hebben van als je lid bent van een vereniging, dat je dan ook een bepaalde verplichting hebt.” (verenigingsondersteuner)

Bij de laatste vereniging is de verenigingsondersteuner (die pas begon na de naamswijziging van het project Meedoen) niet bezig geweest met het betrekken van allochtone jeugd. Deze verenigingsondersteuner werkte heel hands-on samen met de scholen, en haalde daar de winst uit. De allochtone winst bleef echter uit. Dit kwam volgens de verenigingsondersteuner mede doordat er in de wijk niet zo veel allochtonen woonden.

9.4 Integratie, allochtoon kader en Mamoun

Tijdens de gesprekken met de Tijd voor Korfbalproject verenigingen kwamen vijf allochtone kaderleden ter sprake. In totaal zijn er bij de Tijd voor Korfbal verenigingen een groter aantal allochtone kaderleden aanwezig. Twee van de besproken kaderleden waren actief bij de vereniging Rohda, één was verenigingsondersteuner bij DOS-WK, bij twee verenigingen wordt de Kangoeroe Klup geleid door een allochtoon meisje/vrouw. Hoewel een doel van het Tijd voor Korfbal project was om meer allochtone ouders te betrekken en te laten participeren bij de vereniging bleek vooral de daadwerkelijke participatie lastig te realiseren. Naast dat de allochtone ouders het verenigingsleven niet begrepen, hadden zij het vaak te druk om mee te werken of deel te nemen aan activiteiten. Echter er zijn altijd uitzonderingen:

We hadden karaoke (...) Wie wil? En gelijk de vinger opsteken, ja hoor. En wat was het verzoeknummer? Krijg nou allemaal de klere. (...). En dat was zo'n Marokkaanse, zie je het voor je, en uit volle borst en dat galmde (...) top! Als het gaat over in zo'n vereniging duiken, zulke mensen hebben we nodig.” (voorzitter)

Net als in het geval van de Turkse sleutelfiguur is deze Marokkaanse vrouw niet lang bij de vereniging gebleven. Dit wegens persoonlijke omstandigheden.

Uit de gesprekken met de korfbalverenigingen valt te concluderen dat het voor de meeste allochtone ouders nog te vroeg is om te verwachten dat zij echt actief worden binnen de vereniging:

“We hebben natuurlijk ook een generatie ouders die de sportvereniging niet kennen, die het verenigingsleven niet kennen, dus het is ook iets van volhouden met elkaar. Ik ben er erg bang voor dat omdat het korte termijn succes relatief gering is dat men zegt van nou laten we maar stoppen want het heeft relatief weinig rendement.” (voorzitter)

Uit het citaat van deze voorzitter komt hoop naar voren. De allochtone kinderen die nu in aanraking zijn gekomen met het verenigingsleven zullen, anders dan hun ouders, meer kennis hebben over het reilen en zeilen van de sportvereniging. Hierdoor is de kans groter dat zij zich later zullen inzetten als kader bij de vereniging.

Het belangrijkste allochtone sleutelfiguur van Tijd voor Korfbal was Mamoun Loukili. Deze Marokkaanse korfbalfanaat heeft veel kennis over allochtonen gedeeld met alle korfbalverenigingen (en met verenigingen van andere bonden). Zijn meerwaarde werd door alle verenigingen ingezien.

10 De toekomst en uitrol

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan wat er gaat gebeuren met de Tijd voor Korfbal verenigingen nu het project is afgelopen. Hierbij wordt gekeken naar de inbedding van Tijd voor Korfbal, de consequenties van het wegvallen van de financiële steun en de verenigingsondersteuner, de toekomstplannen van de verenigingen, de eventuele uitrol naar andere verenigingen en het Marokko project.

10.1 Inbedding van Tijd voor Korfbal

Praktisch gezien is Tijd voor Korfbal over het algemeen redelijk ingebed binnen de verenigingen. Dat wil zeggen dat er meestal (maar niet altijd) over is nagedacht wie welke trainingen en activiteiten gaat organiseren en uitvoeren. Indien dit niet dezelfde mensen zijn als tijdens het project is hier nieuw kader voor geworven. Zo is één vereniging bijvoorbeeld van plan om ieder team te koppelen aan een bepaalde activiteit waarvoor het team dan verantwoordelijk is. Andere verenigingen spelen met de gedachten om een paar uur vrijwilligerswerk verplicht te maken, een paar verenigingen hebben dit inmiddels al ingevoerd. De ervaring leert dat het verplichte vrijwilligerswerk tot weinig weerstand leidt, sommige ouders vinden het zelfs erg leuk. Toch merkte een bestuurslid op dat ze twee leden hebben verloren omdat de ouders geen vrijwilliger voor de vereniging wilden zijn.

Het inbedden van de Tijd voor Korfbal gedachte blijkt moeilijker. Natuurlijk zijn er op dit vlak verenigingen die het perfect voor elkaar hebben, maar er zijn ook verenigingen waarbij de inbedding minimaal tot non-existent is. Dit heeft vooral te maken met de kracht en vooruitkijkende visie van het bestuur. Bij verenigingen waar het bestuur minder krachtig is wordt, over het algemeen achter de feiten aangelopen en *“moet er nog even over worden nagedacht”*.

10.2 Het wegvallen van geld

De gevolgen van het wegvallen van het Tijd voor Korfbal activiteitengeld zijn sterk afhankelijk van de uitgaven van de vereniging. Over het algemeen is het projectgeld niet ingezet voor structurele zaken, waardoor de verenigingen niet afhankelijk zijn geworden van de financiële boost van het Tijd voor Korfbal project:

“Projectgelden zijn stimuleringsgelden om iets van de grond af te krijgen, met de visie dat je daar continuïteit in aanbrengt. Als je die visie niet hebt, dan is dat in mijn ogen één van de missers.”
(bestuurslid)

In sommige gevallen voorzien de verenigingen wel problemen met het doorzetten van het huidige aanbod aan activiteiten. Verschillende verenigingen geven aan het aantal activiteiten te moeten verminderen, of een aantal activiteiten in afgeslankte vorm doorgang te laten vinden:

“Je hebt ook minder onkosten als je niet de activiteiten hebt, of als je het op een laag pitje zet.”
(penningmeester)

Een aantal verenigingen heeft al gekozen welke activiteiten er voortgezet gaan worden en heeft daar inmiddels al kader bij gevonden, anderen weten het nog niet zo goed.

Tijdens het Tijd voor Korfbal project zijn door de verenigingen veel materialen aangeschaft waaronder promotiemateriaal en spelmateriaal voor de Kangoeroe Klup. De verenigingen geven aan met deze

materialen nog jaren vooruit te kunnen. Toch wordt er wel gezegd dat het Tijd voor Korfbal project ervoor heeft gezorgd dat ze niet al te veel op hun uitgaven hoefden te letten. Nu het projectgeld wegvalt, zullen de verenigingen weer goed moeten gaan kijken waaraan zij hun middelen wel of niet willen besteden:

“ Een extra reden om goed naar geldmiddelen te kijken, zoals bijvoorbeeld sponsoring. ” (bestuurslid)

Vooral als de verenigingen iets extra's willen doen, zal het zonder het projectgeld lastig worden. Het zou zelfs zo kunnen zijn dat de contributie omhoog moet wanneer hetzelfde aanbod aan activiteiten behouden zou worden. Dat is een afweging die de vereniging zal moeten gaan maken. Wanneer de verenigingen gevraagd worden welke activiteiten behouden zullen worden, dan noemen zij vrijwel allemaal de trainingen op de basisscholen. Ook is het vriendjes en vriendinnetjes toernooi een veelgenoemde activiteit die doorgang zal blijven vinden. Daarnaast kunnen producten zoals de Kangoeroe Klup en KorfbalFit zichzelf financieel opbrengen, waardoor deze bij de meeste verenigingen ook zullen blijven bestaan.

“ Als je sport, dan kost het ook wat ” is het motto van veel korfbalverenigingen. Echter sommige verenigingen dachten daar ten tijde van het project anders over en probeerden juist zo goedkoop mogelijk te zijn om een zo groot mogelijke doelgroep aan te spreken. Voor de verenigingen die hun activiteiten te goedkoop of gratis aanboden kunnen er problemen ontstaan. De verenigingen zullen waarschijnlijk meer geld moeten gaan vragen voor dezelfde activiteiten, het is de vraag of de leden zullen blijven komen wanneer de contributie omhoog gaat:

“ En ze betaalden 10 euro per jaar voor een lidmaatschap. Dat is volgens mij hartstikke goedkoop en dat sprak de ouders wel aan. ” (verenigingsondersteuner)

Over het algemeen is het toekomstbeeld volgens de verenigingen positief. Het ruime merendeel zegt dat het project de vereniging een financiële boost heeft gegeven, en dat zij nu zelf weer door kunnen. De verenigingen vinden het eigenlijk nog het ergste als de betaalde verenigingsondersteuner wegvalt.

10.3 Het al dan niet wegvallen van de verenigingsondersteuner

Er wordt verwacht dat de verenigingsondersteuner bij vijftien van de twintig Tijd voor Korfbal verenigingen ook na de projectperiode actief zal blijven. In negen gevallen doet de verenigingsondersteuner dit op vrijwillige basis, in vier gevallen is/wordt de verenigingsondersteuner combinatiefunctionaris (zie Figuur 5.4). Echter, wanneer de functie van verenigingsondersteuner een vrijwillige functie wordt, is de vraag of deze persoon ook overdag actief kan zijn. Vaak hebben de verenigingsondersteuners een nieuwe baan gezocht waardoor deze personen overdag geen tijd meer hebben om bijvoorbeeld korfbaltrainingen op scholen te geven:

“ Een heleboel dingen kan ik gewoon niet doen. De dingen onder leestijd, daar heb ik geen tijd meer voor. ” (verenigingsondersteuner)

Vooral voor verenigingen die hun verenigingsondersteuner hebben ingezet voor de uitvoering van activiteiten zal het moeilijk worden het ontstane gat te dichten. In sommige gevallen zijn er (bij de gemeente) gelden gevonden, of is er een oplossing gevonden door het inzetten van een combinatiefunctionaris. In andere gevallen proberen vrijwilligers hier en daar basisschooltrainingen over te nemen. De meeste verenigingen zouden de verenigingsondersteuner graag willen houden *“ dat is dan eigenlijk ook het enige wat we zouden missen ”*. Wanneer de verenigingsondersteuner aan heeft gegeven te stoppen met zijn/haar werkzaamheden bij de vereniging, is het zaak dat de verworven kennis en het opgebouwde netwerk worden overgedragen aan een vrijwilliger van de vereniging. Of

dit daadwerkelijk zal gaan gebeuren is de vraag. Tijdens een interview met een vereniging waar de verenigingsondersteuner niet meer actief is, werd duidelijk dat de verenigingsondersteuner draaiboeken had gemaakt voor de activiteiten en dat hij al deze informatie had gegeven aan de voorzitter. Echter de voorzitter wist niet precies welke informatie hij had ontvangen, en had de papieren nog niet ingekeken.

10.4 Toekomstplannen van Tijd voor Korfbal verenigingen

In de vragenlijst van het KNKV is aan de Tijd voor Korfbal verenigingen gevraagd waar hun inzet vanaf 2011 op is gericht. Veruit de meeste verenigingen noemden hierbij ledenwerving. Ook gaan veel verenigingen zich inzetten voor de samenwerking met basisscholen en het samenwerken met andere instanties zoals gemeentes en zelforganisaties. Daarnaast wordt ledenbehoud genoemd als een aandachtspunt voor 2011. Het is opmerkelijk dat slechts één vereniging het uitdragen van de opgedane kennis naar andere verenigingen noemt als punt waar zij zich vanaf 2011 voor willen inzetten. Ook wordt de focus op allochtone jeugdleden slechts door één vereniging genoemd als aandachtspunt voor de toekomst. Het lijkt er dus op dat integratie en etnische diversiteit, in het beginsel de hoofddoelen van het project, geen tot weinig specifieke aandacht meer zullen krijgen van de verenigingen. Niettemin maken ‘allochtonen’ dankzij Tijd voor Korfbal meer vanzelfsprekend deel uit van algemene strategieën voor ledenwerving.

Tijdens de interviews is de verenigingen gevraagd wat zij als een eventueel vervolgproject zouden willen zien. De antwoorden op deze vragen waren zeer uiteenlopend. De consensus was (twee uitzonderingen daargelaten) dat een volgend project zich niet op de doelgroep allochtonen zou moeten richten.

10.5 Uitrol Tijd voor Korfbal gedachte naar andere verenigingen

Aan het eind van het Tijd voor Korfbal project is door het KNKV een bedrag beschikbaar gesteld aan verenigingen die hun opgedane kennis aan andere verenigingen willenuitdragen. Hoewel slechts één vereniging in de enquête heeft genoemd dat zij hier aandacht aan wil besteden heeft toch de helft van de Tijd voor Korfbal verenigingen besloten hieraan mee te werken. Dit zorgt ervoor dat de geleerde lessen voor een deel zullen worden uitgerold naar andere verenigingen. In sommige gevallen hebben korfbalverenigingen ingezet op een samenwerkingsverband met een andere verenigingen, in een ander geval wordt getracht verenigingen binnen de stad samen te brengen om samen te werken aan zaken als ledenwerving en ledenbehoud. Ondanks dat het KNKV zelfs financiële middelen ter beschikking stelt aan de verenigingen die hun kennis willen uitdragen (en daar ook een projectplan voor willen schrijven) heeft de helft van de Tijd voor Korfbal verenigingen er dus voorsnog voor gekozen om dit niet te doen. De vraag waarom de verenigingen deze keuze hebben gemaakt kan met de beschikbare informatie niet worden beantwoord. Mogelijke redenen kunnen liggen in een gering animo en/of beschikbare tijd en mogelijkheden, van zowel de Tijd voor Korfbal verenigingen als de te informeren verenigingen.

Wanneer de Tijd voor Korfbal verenigingen wordt gevraagd naar de voorwaarden voor uitrol naar andere verenigingen worden enthousiasme van de vereniging en voldoende menskracht vaak genoemd. Ook zeggen de verenigingen het belangrijk te vinden om de kennisoverdracht plaats te laten vinden naar een vereniging met dezelfde cultuur als zij. De verenigingen zijn van mening dat een vereniging met een andere cultuur waarschijnlijk niet op dezelfde wijze aan de slag zal gaan als zij, waardoor de vereniging weinig hulp kan bieden. De verenigingen verwachten niet dat het gebrek aan financiële steun de uitrol van het Tijd voor Korfbal project tegen zal werken. Als een vereniging genoeg gemotiveerd is om te veranderen, dan kan dit ook zonder geld bereikt worden.

10.6 Het Marokko project

Onder leiding van Mamoun Loukili hebben Synergo en PSV korfballessen georganiseerd op een school in Marokko. Uiteraard was dit geen direct onderdeel van het Tijd voor Korfbal programma, maar het werd door verenigingen wel als een neveneffect van de Tijd voor Korfbal gedachte benoemd. Van het Marokko project is met name door Synergo en PSV veel geleerd:

“In Marokko was het gemengde tegen alle verwachtingen in geen enkel probleem. Om de school staat een muur, en daarbuiten is het ouderwetse gedeelte. (...) en ze waren al gemengd ook aan het basketballen (...) en in Nederland, vanaf dat ze ongesteld worden, kan dat gemengde niet meer.” (oud voorzitter)

Deze nieuwe kennis kon vervolgens worden toegepast binnen de eigen verenigingen en worden overgebracht naar andere Tijd voor Korfbal verenigingen.

11 Slotbeschouwing

In deze slotbeschouwing brengen we de informatie van de vorige hoofdstukken in samenhang bijeen. Hierbij baseren we ons op alle gebruikte bronnen: het projectplan van het KNKV, de verenigingsenquête, de vragenlijst van het KNKV, de ledencijfers en de interviews. Allereerst wordt besproken of de beoogde projectdoelen en resultaten zijn bereikt. Vervolgens benoemen we de geïdentificeerde succes- en faalfactoren en sluiten we dit hoofdstuk af met wat de (gemiste) kansen en de opbrengsten van Tijd voor Korfball zijn.

11.1 Evaluatie beoogde projectdoelen en resultaten Tijd voor Korfball

In deze eerste paragraaf geven we antwoord op de vraag in hoeverre de door het KNKV geformuleerde projectdoelen, aanpak en resultaten voor Tijd voor Korfball zijn behaald.

Gewijzigde focus, groot bereik (allochtone) jeugd

Het eerste doel in het door Verkaik (2006) opgestelde projectplan van het KNKV was het betrekken van allochtonen bij korfballverenigingen. Overeenkomend met de aanvankelijke Meedoen doelstellingen, wilde het KNKV zich vooral richten op de niet-westerse allochtone jeugd van vier tot drieëntwintig jaar, met nadruk op de allochtone meisjes van vier tot twaalf jaar. Vooral aan het begin van het project is door alle verenigingen sterk ingezet op dit doel. Twee verenigingen bleven gedurende het gehele project zeer actief met de ledenwerving van allochtonen, maar veel Tijd voor Korfball verenigingen hebben hun focus verbreed. Zeker nadat de naam van het Meedoen project werd veranderd in Meedoen Alle Jeugd door Sport hebben de verenigingen zich beduidend minder specifiek op allochtonen gericht. De insteek om vooral allochtonen bij de korfballverenigingen te betrekken werd weliswaar minder, maar de nieuw opgebouwde contacten en samenwerkingsverbanden - met o.a. moskee, Islamitisch basisonderwijs – bleven veelal voortbestaan en leverden de clubs wel een groot marktpotentieel nieuwe leden op. Door het project hebben veel allochtone kinderen via hun school kennis kunnen maken met de korbalsport en kwamen ook de korfballverenigingen in beeld bij veel (allochtone) kinderen via toernooien en (gratis) activiteiten.

Beoogde etnische diversiteit meestal niet bereikt...

Naast het kennis laten maken met korfball(verenigingen) was het (flexibel) lid maken van de (allochtone) jeugd bij korfballclubs een belangrijk projectdoel. Tijdens de Tijd voor Korfball periode zijn de deelnemende twintig verenigingen in totaal gegroeid met 367 nieuwe leden, gemiddeld 18 per club. De groei in jeugdleden tot 23 jaar bleef beperkt tot twee leden per vereniging en is daarmee mager te noemen. Interessant is dat ondanks dat de focus bij de meeste clubs uiteindelijk niet meer lag bij allochtone jeugd, deze groep in totaal met 82 is toegenomen (vier per vereniging) terwijl het aantal autochtone jeugdleden juist afnam. Veelal zijn de nieuwe (allochtone) jeugdleden als regulier verenigingslid opgenomen, ook is een aantal lid van een schoolsportvereniging geworden. In totaal hebben slechts zes van de twintig Tijd voor Korfball clubs de bij aanvang van het project gestelde groei-doelstellingen gehaald.

...maar ledenwinst Tijd voor Korfball clubs positief ten opzichte daling overige KNKV verenigingen

Ondanks de geringe absolute groei in het aantal nieuw (allochtone) leden, hebben de Tijd voor Korfball clubs het over het algemeen wel beduidend beter gedaan dan de gemiddelde KNKV vereniging. Waar Tijd voor Korfball verenigingen gemiddeld groeiden met achttien leden, liet het ledenaantal bij alle korfballverenigingen in Nederland gemiddeld een daling zien van twee leden. Tussen de Tijd voor Korfball verenigingen bestonden er trouwens grote verschillen. In totaal zijn twaalf van de twintig Tijd voor Korfball verenigingen gegroeid of gelijk gebleven. Andere korfballverenigingen in de Tijd voor

Korfbal gemeenten hebben het ook beter gedaan dan gemiddeld gezien; zij hebben mogelijk meegeprofiteerd van de extra aandacht voor (jeugd)sportstimulering en korfbal.

Weinig aandacht voor allochtone meisjes

De beoogde nadruk op allochtone meisjes was bij de Tijd voor Korfbal verenigingen enkel bij aanvang van het project aanwezig. Over het algemeen hebben de verenigingen “*liever jongetjes*” omdat zij kampten met een “*overschot aan meisjes*”. Wanneer er aandacht werd besteed aan allochtone meisjes, was de blik vooral gericht op (Marokkaanse) islamitische allochtonen. De drempel voor allochtone meisjes om lid te worden van de korfbalvereniging is nauwelijks weggenomen. Hoewel moslimmeisjes met hoofddoek en legging onder het rokje mogen spelen blijft korfbal een gemengde sport waar in de meeste gevallen een damesteam niet als wenselijk wordt gezien. Verenigingen die wel kansen zagen in een dames- of meisjesteam konden hun ideeën niet uitvoeren omdat er in het district geen dames- of meisjescompetitie was waar zij aan deel konden nemen.

Nieuwe leden vooral uit Kangoeroe Klup en KorfbalFit

De twee belangrijkste producten die bij vele verenigingen zijn ingezet in de projectperiode waren eigenlijk niet gericht op de beoogde doelgroep (allochtone) jeugd. De Kangoeroe Klup bleek in de praktijk voornamelijk ingezet om kinderen van één tot zes jaar te werven, terwijl KorfbalFit zich op 35 plussers richtte. De trainingen op scholen richtten zich wel op kinderen binnen de beoogde doelgroep, daar werd voornamelijk gefocust op de leeftijdsgroep van vijf tot tien jaar. Door de verenigingen is weinig aandacht besteed aan jeugd ouder dan twaalf jaar. De reden die hiervoor door verenigingen werd gegeven is dat deze jeugd meestal al voor een sport heeft gekozen.

Winst ten aanzien van interculturalisatie

Integratie van allochtonen binnen de vereniging was een beoogd resultaat waar door de verenigingen veel tijd en energie in is gestoken. Er is zeker winst behaald met betrekking tot dit proces van interculturalisatie. De verenigingen hebben tijdens het project veel geleerd over culturele diversiteit en hebben hun kennis daarover ook toegepast. Hoewel iedere vereniging voor een andere aanpak heeft gekozen, heeft bewustwording er vrijwel altijd voor gezorgd dat de verenigingen meer open staan voor allochtone leden, en dat zij de drempel hebben verlaagd. De allochtonen die lid werden van de vereniging werden onmiddellijk opgenomen door de vereniging. In vrijwel alle gevallen werd er bij de teamvorming op gelet dat de teams cultureel divers waren zodat integratie daadwerkelijk plaats kon vinden en dat er geen sprake was van teams met alleen allochtone spelers.

Dat wil niet zeggen dat etnische integratie altijd moeiteloos verliep. De verenigingen hebben vooral getracht nieuwe leden met een niet-westerse etnische achtergrond te behouden door de ouders van de nieuwe leden te betrekken bij de sport. Dit lukte echter niet altijd. De ouders van de allochtone jeugdleden hadden vaak weinig of geen kennis over de verenigingscultuur, wat leidde tot onbegrip aan zowel de kant van de vereniging als de kant van de ouder. Door de verenigingen is veel energie gestoken in het informeren van allochtone ouders, met wisselende resultaten. Het voorgenomen idee om sleutelfiguren in te zetten om de ledenwerving van allochtone jeugdleden te bevorderen kwam bij de meeste verenigingen wat minder goed uit de verf.

Profilering korfbal: de wijk in en netwerkvorming

Op het gebied van het behalen van de resultaten die in het programma Meedoen beoogd waren, heeft het KNKV het in cijfers wellicht niet zo goed gedaan, maar het maatschappelijke belang werd door alle verenigingen ingezien. Het gestelde doel om activiteiten te ontplooiën voor allochtone jeugd op school, in de wijk en in samenwerking met gemeenten en gemeentelijke instanties, is dan ook zeker gelukt. De korfbalverenigingen hebben vele activiteiten in de buurt opgezet en hebben een groot netwerk opgebouwd. De verschillen tussen verenigingen lagen niet zozeer bij de grootte van het opgezette netwerk, maar bij de richting van het netwerk. In het ene geval werd vooral aandacht

besteed aan een netwerk van gemeentelijke instanties, in het andere geval werd er nauw samengewerkt met stichtingen of zelforganisaties. Ook de banden met basisscholen zijn tijdens de projectperiode sterk aangehaald en verbeterd.

Verenigingen raakten geïnspireerd en openden hun deuren voor iedereen die wilden korfballen. En wilde een kind liever voetballen? Dan zorgde de vereniging ervoor dat het kind naar een voetbalvereniging ging. Waar verenigingen in dezelfde stad eerst elkaars tegenstander waren hebben ze nu vaak besloten om de sterke punten van andere verenigingen te gebruiken. Zo tipt een recreatief ingestelde vereniging haar talenten nu over de goede prestatievereniging in de stad, terwijl de prestatievereniging kinderen die niet zo competitief zijn juist informeren over de recreatief ingestelde vereniging. In een uitzonderlijk geval is er zelfs de intentie om een trainer beschikbaar te stellen om een andere vereniging af en toe te helpen. De profilering van korfbal bleef niet beperkt tot de tijd voor Korfbal gemeenten, maar als spin off van Tijd voor Korfbal kwam het zelfs tot een dochterproject in Marokko.

Nadruk op regulier aanbod

Het gebruik van flexibele lidmaatschappen in de vorm van bijvoorbeeld strippenkaarten is in weinig gevallen in de praktijk gebruikt. Veel verenigingen hebben toch geprobeerd de nieuwe leden te integreren binnen het reguliere aanbod van de vereniging, zodat de kinderen ook competitie konden spelen. Hierdoor is een strippenkaart niet altijd even handig. Indien er werd vastgesteld dat de drempel om lid te worden te hoog was, werd niet het aanbod van de vereniging veranderd, maar werd de contributie van het reguliere aanbod verlaagd. Qua contributie heeft één vereniging voor aanvang van het project een maandelijks automatische incasso ingevoerd. Daar is deze vereniging zeer tevreden over omdat het contributieachterstanden voorkomt. Dit zou een goede suggestie zijn voor verenigingen die kampen met betalingsachterstanden.

11.2 De succes- en faalfactoren

In deze paragraaf staan we stil bij de doorslaggevende factoren die van invloed waren op het al dan niet succesvol zijn van het Tijd voor Korfbal project.

Degelijk bestuur met missie en menskracht

De eerste factor bepalend voor het succes van een vereniging binnen het Tijd voor Korfbal project dient zich aan tijdens de start van het project. Een succesvolle vereniging beschikt bij aanvang van het project al over een degelijk bestuur dat zich een duidelijke doelstelling en missie stelt. Gedurende het project groeit dit bestuur mee met de vereniging. Om het project behapbaar te maken voor de vereniging helpt het als de taken voor vrijwilligers afgebakend worden in kleine stukjes, zodat niemand te zwaar belast wordt en halverwege afhaakt.

Proactief handelen

De tweede belangrijke succesfactor is directe, proactieve wederzijdse communicatie. De verenigingen die succesvol waren in het binden van nieuwe leden aan de vereniging stelden zich communicatief zeer open op. Deze verenigingen wachtten niet af totdat een nieuw lid zich meldde maar namen zelf contact op met potentiële leden. Tevens communiceerden de succesvolle verenigingen duidelijk wat de doelstellingen van bepaalde activiteiten waren (zeker wanneer het de ouders van jeugdleden betrof) en probeerden zij activiteiten voor de ouders zoveel mogelijk te linken aan het reguliere aanbod van de vereniging.

Interculturele communicatie

Op het gebied van werving van allochtone leden bleek het erg belangrijk om begrip te tonen en een actieve houding aan te nemen. Er moet niet gewacht worden totdat een probleem door een allochtoon

(potentieel) lid werd benoemd, maar de vereniging dient van te voren na te denken over eventuele obstakels en deze waar mogelijk verwijderen. Over dergelijke doorslaggevende aspecten met betrekking tot interculturele communicatie is door verenigingen onder meer via workshop veel extra kennis opgedaan. In de communicatie met potentiële allochtone leden kan een sleutelfiguur – bij voorkeur zelf behorend tot een niet westerse etnische gemeenschap - een belangrijke rol spelen. Deze persoon kan er voor zorgen dat de communicatie zonder taalbarrière kan plaatsvinden en tegelijkertijd kan deze persoon de vereniging informeren over eventuele knelpunten. Het is belangrijk een goede band met deze sleutelfiguur te onderhouden zodat indien deze persoon wegens omstandigheden de vereniging moet verlaten, de door hem/haar geworven leden wel actief blijven bij de vereniging. Verder is het belangrijk om de ouders van allochtone jeugdleden op hun gemak te laten voelen en hen te informeren over de vereniging. Eén keer een praatje maken met de ouders is niet voldoende. Er moet de ouders tijd gegund worden te wennen en het verhaal op te nemen. Daarom is het raadzaam om regelmatig contact te zoeken of bijvoorbeeld een ouder van een teamgenoot dat al langer lid is te vragen of hij/zij zich wil inspannen om deze ouders te betrekken.

Strategische netwerken

Ook het opgebouwde netwerk benoemen de verenigingen zelf als een belangrijke succesfactor. Doordat de verenigingen zich bij verschillende instanties, scholen en bij de gemeente in de kijker hebben gespeeld, worden zij bekender en is het voor hen makkelijker om dingen voor elkaar te krijgen. De verenigingen weten nu bij wie ze moeten zijn om bepaalde dingen te regelen. Wanneer een vereniging voor aanvang van het project al een aardig netwerk had opgebouwd had deze vereniging minder moeite met de opstartfase van het project, omdat zij makkelijker ingangen wist te vinden.

Geduld en doorzettingsvermogen

Tenslotte is het zeer belangrijk dat een vereniging beschikt over de lange adem die nodig is om het project uit te voeren. De nieuwe leden kwamen niet zomaar aanwaaien, daarom werd het extra belangrijk dat de kartrekkers volhardend doorgingen en het bijtje er niet te snel bij neer legden: *“ Ik denk dat je goed in de gaten moet houden dat het niet iets is wat je vandaag plant, morgen al doet en overmorgen al van hebt, maar dat het toch iets is wat een langere termijn iets is.”*

11.3 De leerpunten en gemiste kansen

In deze paragraaf benoemen we enkele leerpunten en gemiste kansen, die tevens gelden als aanbevelingen voor de toekomst.

Overdracht bij wisseling van verenigingsondersteuning en bestuursleden

Waar het tijdens het project nog wel eens mis ging was wanneer er diverse wisselingen plaatsvonden van verenigingsondersteuner of binnen het bestuur. Tijdens de wisselingen werd de reeds opgedane kennis vaak niet goed overgedragen, met als gevolg dat de opvolger vanaf nul moest beginnen. Dit zorgde voor vertragingen in het project. In de toekomst zou het daarom wenselijk zijn om verenigingen te selecteren op de sterkte van het bestuur. Ook zijn er bij aanvang van het project verenigingen geselecteerd waarmee het niet zo goed ging. Zij kampten bijvoorbeeld met ledenkrimp, waren net verhuisd, en hadden soms nauwelijks een bestuur. Hoewel sommige van deze verenigingen door het Tijd voor Korfbal project sterker zijn geworden heeft de selectie van deze verenigingen er tevens voor gezorgd dat de winst van het project in cijfers werd ondermijnd. Deze verenigingen moesten er namelijk eerst voor zorgen dat zij hun zaken weer op orde hadden en dat de ledenwerving weer ging lopen alvorens zij de vruchten van het project konden plukken.

Aandacht voor ledenbehoud

Een ander leerpunt heeft te maken met ledenbehoud. Tijdens het project is weinig expliciete aandacht gegeven aan het behoud van de nieuw geworven leden, terwijl een deel van deze leden weer uitstroomde. Voor een toekomstig project zou het kunnen helpen om na het eerste jaar een ledenbehoudstraject te doorlopen met alle betrokken verenigingen. Echter, het is momenteel nog niet te laat om de verenigingen hier enige (praktische) informatie over aan te bieden.

Geen gratis aanbod, wel flexibele lidmaatschappen

De financiële ruimte van het project zorgde er in sommige gevallen voor dat activiteiten of producten erg goedkoop werden aangeboden. Zo konden Kangoeroe Klup leden in sommige gevallen gratis les krijgen. Echter, deze gratis aangeboden activiteiten kosten de verenigingen wel geld. Wanneer de geldkraan van het Tijd voor Korfball project wordt dichtgedraaid is de vraag wat er met deze te goedkoop aangeboden producten gaat gebeuren. Blijven de activiteiten even goedkoop bestaan, of gaan de activiteiten verdwijnen omdat de verenigingen er verlies op lijden? Misschien worden de activiteiten wel duurder, maar als deze duurder worden zullen de leden dan wel blijven? Hoewel financiën een drempel kunnen zijn voor potentiële leden is het raadzaam om leden in ieder geval een klein bedrag te laten betalen voor de diensten die worden aangeboden. Flexibele lidmaatschappen, mogelijkheden om in termijnen te betalen en attenderen op jeugdsportpassen kunnen hierin uitkomst bieden.

Geen trial-and-error, maar activiteiten organiseren met een missie

Verenigingen waar doelloos activiteiten werden gehouden zonder een bepaalde missie, bleken uiteindelijk niet de meest succesvolle verenigingen. Deze trial-and-error aanpak leverde meestal niet het aantal nieuwe leden op waar de vereniging op gehoopt had. Hierdoor werd de vereniging teleurgesteld en werd er soms voortijdig gestopt met bepaalde activiteiten waardoor de lange adem ontbrak om uiteindelijk succes te bereiken. Het zou sommige bestuurlijk zwakkere verenigingen helpen om bij aanvang van het project een duidelijk stappenplan met ze op te zetten over de te bereiken doelen en de uit te voeren activiteiten om deze doelen te bereiken.

Schoolsportverenigingen, dependances en satelliet verenigingen

Slechts vier verenigingen zijn tijdens het project bezig geweest met de oprichting van schoolsportverenigingen. Geen van de verenigingen is gestart met een andersoortige dependance of satellietvereniging. Vergeleken met de andere Meedoen bonden heeft het KNKV daar mogelijk kansen laten liggen. De verenigingen die beschikken over een schoolsportvereniging zijn over het algemeen redelijk tevreden. Het is jammer dat andere verenigingen deze kans niet hebben gegrepen dan wel gekregen omdat er juist nu mogelijkheden bestonden voor ondersteuning. Zonder hulp van de gemeente en extra financiële middelen is het een stuk moeilijker een dependance, satelliet- of schoolsportvereniging op te zetten. Een groot deel van de verenigingen betrokken in het Tijd voor Korfball project had geen interesse om op een andere locatie reguliere korbballtrainingen te geven. Het is niet verstandig deze verenigingen te dwingen gezien de inspanningen die het kost om een schoolsportvereniging of satellietclub succesvol te maken. Echter, de verenigingen die wel gemotiveerd zijn om dit te doen, en beschikken over de benodigde menskracht, zouden zoveel mogelijk gesteund moeten worden. Tenslotte kunnen de nieuwe teams die uit de schoolsportverenigingen voortkomen heel wat betekenen voor de korbballsport. Aangezien er binnen het Tijd voor Korfball project slechts vijf schoolsportverenigingen zijn opgericht is het lastig te onderzoeken wat de schoolsportvereniging tot een succes kan maken. Het zou daarom interessant zijn voor het KNKV om alle buiten-reguliere korbballinitiatieven (dus ook bij andere dan Tijd voor Korfball verenigingen) te inventariseren en analyseren op succesfactoren.

Pilot meisjes- en damescompetitie

Het Tijd voor Korfbal project had ook de kans geboden om te onderzoeken of een damescompetitie in districten waar deze nog niet aanwezig is gewenst zou zijn geweest. Er had een pilot-competitie opgezet kunnen worden. Indien succesvol had deze competitie zowel allochtone als autochtone meisjes kunnen aantrekken. Wanneer deze pilot niet succesvol was gebleken zou dit jammer zijn geweest, maar dan was er in ieder geval geprobeerd specifiek aan de wensen van de allochtone meisjes te voldoen. Ook voor de toekomst vormen (islamitische) allochtone meisjes en vrouwen - met een groot aandeel niet-sporters - een belangrijke potentiële doelgroep voor ledenwinst.

11.4 Tijd voor Korfbal positieve impuls

Hoewel het Tijd voor Korfbal project niet de cijfermatige winst heeft gebracht waarop het KNKV gehoopt had, hebben de Tijd voor Korfbal verenigingen het in vergelijking met de andere KNKV verenigingen goed gedaan in termen van ledenaanwas of ledenbehoud.

Daarnaast heeft het project vele andere dingen gebracht. Zo is het netwerk van de verenigingen vergroot, is de drempel naar de vereniging toe verlaagd, zijn verenigingen intensief bezig geweest met ledenwerving en hebben zij kennis opgedaan over etnische diversiteit.

Door alle verenigingen wordt positief terug gekeken op het Tijd voor Korfbal project. Het wordt gezien als *“Een leerzaam project waarbij vooral de samenwerking met de gemeente op deze aspecten een enorme verandering teweeg heeft gebracht.”* (verenigingsondersteuner) en als *“Een leuk effectief project waarbij kinderen steeds meer te maken krijgen met korfbal”* (jeugdsport coördinator). Er is goede hoop dat de opbrengsten van Tijd voor Korfbal na het project behouden zullen blijven. Echter het zou voor het KNKV interessant zijn om in 2011 een “4-meting” te verrichten om te zien hoe de ontwikkelingen bij de Tijd voor Korfbal verenigingen zich voortzetten.

Referenties

Hoekman, R., Elling, A., Roest, J.W. van der & Rens, F. van (2011). *Opbrengsten van Meedoen. Eindevaluatie programma Meedoen Alle Jeugd door Sport*, Nieuwegein/ 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media/ W.J.H. Mulier Instituut.

Roest, J.W. van der & Hoekman, R. (2011). *Verenigingsenquête 'Meedoen Alle Jeugd door Sport'-programma*, 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Verkaik, M. (2006). *Projectplan "Tijd voor Korfbal"*, Zeist: KNKV.

Bijlage 1

Uitkomsten verenigingsenquête KNKV vs. Totaal Meedoen Bonden

Vraag	Antwoord	Totaal %	KNKV %
	Totaal	100	100
Kent uw club ook nog een dependance?	weet niet/geen antwoord		
	ja, die kenden we altijd al	19	
	ja, die is gestart tijdens het meedoen-programma	17	10
	nee	63	90
	weet niet	2	
Beschikt uw club over betaalde combinatiefunctionaris?	ja	30	40
	nee	68	60
	weet niet	2	
Wordt er bij uw club 'maatschappelijke stage' gelopen?	ja	56	60
	nee	42	40
	weet niet	2	
Hoe typeert u de club in bestuurlijk/financieel opzicht?	zeer sterk	6	10
	sterk	57	75
	niet sterk	34	10
	weet niet	3	5
	6	1	
Beschikt uw club over voldoende vrijwilligers?	0	1	5
	ja	38	40
	nee	56	55
	weet niet	5	
Gehinderd door onvoldoende financiële middelen?	in het geheel niet gehinderd	0	5
	niet gehinderd	38	79
	neutraal	28	5
	gehinderd	34	11
	sterk gehinderd		
Gehinderd doordat er onvoldoende kader beschikbaar is?	in het geheel niet gehinderd		
	niet gehinderd	18	15
	neutraal	28	55
	gehinderd	54	30
	sterk gehinderd		

Gehinderd omdat nieuw kader lastig te vinden was?	in het geheel niet gehinderd		
	niet gehinderd	14	15
	neutraal	23	35
	gehinderd	62	50
	sterk gehinderd		
Gehinderd vanwege onvoldoende kwalificaties van kader?	in het geheel niet gehinderd		
	niet gehinderd	38	50
	neutraal	36	35
	gehinderd	26	15
	sterk gehinderd		
Gehinderd omdat accommodaties niet toegerust waren?	in het geheel niet gehinderd		
	niet gehinderd	52	80
	neutraal	19	10
	gehinderd	29	10
	sterk gehinderd		
Gehinderd door het ontbreken van draagvlak bij leden?	in het geheel niet gehinderd		
	niet gehinderd	44	55
	neutraal	34	35
	gehinderd	22	10
	sterk gehinderd		
Gehinderd door andere zaken?	in het geheel niet gehinderd		
	niet gehinderd	26	17
	neutraal	33	17
	gehinderd	38	50
	sterk gehinderd	1	17
Leden voelen zich sterk betrokken bij de club?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	9	
	neutraal	27	15
	mee eens	64	80
	helemaal mee eens	0	5
De club weet ook specifieke groepen te bereiken?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	10	10
	neutraal	30	35
	mee eens	59	55
	helemaal mee eens		

Club beschikt over duidelijke missie en visie?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	6	5
	neutraal	19	35
	mee eens	75	50
	helemaal mee eens	1	10
De club heeft een goed imago in de wijk?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	4	
	neutraal	12	
	mee eens	83	95
	helemaal mee eens	0	5
Men houdt rekening met wensen/gewoonten van alle leden?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	3	
	neutraal	19	15
	mee eens	78	85
	helemaal mee eens		
Mensen gaan op een prettige manier met elkaar om?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	1	
	neutraal	8	10
	mee eens	90	85
	helemaal mee eens	0	5
Bij discriminatie wordt er onmiddellijk iets van gezegd?	helemaal mee oneens		
	mee oneens	3	10
	neutraal	7	5
	mee eens	91	80
	helemaal mee eens	0	5
Groei van het aantal jeugdleden belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	6	
	neutraal	9	5
	belangrijk	84	90
	zeer belangrijk	0	5
Groei van aantal allochtone jeugdleden belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	13	
	neutraal	28	35
	belangrijk	60	65
	zeer belangrijk		

Groei van aantal vrouwelijke jeugdleden belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	10	10
	neutraal	24	55
	belangrijk	66	35
	zeer belangrijk		
Meer betrokkenheid allochtone ouders belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	5	
	neutraal	16	5
	belangrijk	79	95
	zeer belangrijk		
Meer allochtone ouders lid bestuur/commissie belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	11	25
	neutraal	28	35
	belangrijk	61	40
	zeer belangrijk		
Verbeteren sporttechnisch kader (trainers) belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	4	5
	neutraal	9	5
	belangrijk	87	85
	zeer belangrijk	0	5
Verbeteren van bestuurlijk kader belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	7	5
	neutraal	18	15
	belangrijk	74	75
	zeer belangrijk	0	5
Ervaring met werkende krachten opdoen belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	42	35
	neutraal	36	50
	belangrijk	22	15
	zeer belangrijk		
Meer kennis omgang met cultuurverschillen belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	13	5
	neutraal	32	25
	belangrijk	55	65
	zeer belangrijk	0	5

Meer acceptatie van cultuurverschillen belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	14	
	neutraal	30	35
	belangrijk	56	60
	zeer belangrijk	0	5
Beter aanbod van activiteiten belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	7	
	neutraal	22	10
	belangrijk	71	85
	zeer belangrijk	0	5
Meer kennis van ledenwerving belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	12	
	neutraal	20	
	belangrijk	67	95
	zeer belangrijk	0	5
Meer kennis van ledenbehoud belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	8	
	neutraal	16	
	belangrijk	76	95
	zeer belangrijk	0	5
Meer zichtbaar zijn in de wijk belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	9	
	neutraal	16	5
	belangrijk	75	85
	zeer belangrijk	1	10
Vervullen grotere maatschappelijke functie belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	4	
	neutraal	15	20
	belangrijk	81	75
	zeer belangrijk	0	5
Club bekender maken belangrijk?	zeer onbelangrijk		
	onbelangrijk	3	
	neutraal	15	10
	belangrijk	81	80
	zeer belangrijk	1	10

Tevreden over groei van het aantal jeugdleden?	zeer ontevreden		
	ontevreden	11	15
	neutraal	22	30
	tevreden	66	50
	zeer tevreden	0	5
Tevreden over groei van aantal allochtone jeugdleden?	zeer ontevreden	0	5
	ontevreden	11	35
	neutraal	34	25
	tevreden	54	35
	zeer tevreden		
Tevreden over groei van aantal vrouwelijke jeugdleden?	zeer ontevreden		
	ontevreden	23	20
	neutraal	30	45
	tevreden	48	35
	zeer tevreden		
Tevreden over meer betrokkenheid allochtone ouders?	zeer ontevreden		
	ontevreden	42	40
	neutraal	38	50
	tevreden	20	10
	zeer tevreden		
Tevreden meer allochtone ouders lid bestuur/commissie?	zeer ontevreden		
	ontevreden	51	50
	neutraal	37	50
	tevreden	12	
	zeer tevreden		
Tevreden over verbeteren sporttechnisch kader?	zeer ontevreden		
	ontevreden	9	25
	neutraal	24	20
	tevreden	66	50
	zeer tevreden	0	5
Tevreden over verbetering van bestuurlijk kader?	zeer ontevreden		
	ontevreden	15	25
	neutraal	35	15
	tevreden	49	55
	zeer tevreden	0	5

Tevreden over opgedane ervaring met werkende krachten?	zeer ontevreden		
	ontevreden	15	13
	neutraal	55	60
	tevreden	30	27
	zeer tevreden		
Tevreden over kennis omgang met cultuurverschillen?	zeer ontevreden		
	ontevreden	8	
	neutraal	44	50
	tevreden	48	50
	zeer tevreden		
Tevreden over meer acceptatie van cultuurverschillen?	zeer ontevreden		
	ontevreden	6	
	neutraal	39	60
	tevreden	55	40
	zeer tevreden		
Tevreden over aanbod van activiteiten?	zeer ontevreden		
	ontevreden	6	
	neutraal	34	25
	tevreden	60	70
	zeer tevreden	0	5
Tevreden over kennis van ledenwerving?	zeer ontevreden		
	ontevreden	9	
	neutraal	38	30
	tevreden	52	65
	zeer tevreden	0	5
Tevreden over kennis van ledenbehoud?	zeer ontevreden		
	ontevreden	11	
	neutraal	42	35
	tevreden	46	60
	zeer tevreden	0	5
Tevreden over zichtbaarheid in de wijk?	zeer ontevreden		
	ontevreden	7	
	neutraal	29	20
	tevreden	63	75
	zeer tevreden	0	5

Tevreden over grotere maatschappelijke functie?	zeer ontevreden		
	ontevreden	5	
	neutraal	27	11
	tevreden	67	84
	zeer tevreden	0	5
Tevreden over bekendheid van de club?	zeer ontevreden		
	ontevreden	7	
	neutraal	26	20
	tevreden	66	75
	zeer tevreden	0	5
Tevredenheid over de informatie vanuit uw bond?	zeer ontevreden		
	ontevreden	9	10
	neutraal	17	
	tevreden	74	85
	zeer tevreden	0	5
Tevredenheid over de ondersteuning vanuit bond?	zeer ontevreden		
	ontevreden	9	10
	neutraal	16	
	tevreden	74	85
	zeer tevreden	0	5
Tevredenheid over de informatie vanuit uw gemeente?	zeer ontevreden	0	5
	ontevreden	28	30
	neutraal	33	25
	tevreden	39	40
	zeer tevreden		
Tevredenheid over de ondersteuning vanuit uw gemeente?	zeer ontevreden	0	5
	ontevreden	31	30
	neutraal	31	15
	tevreden	38	50
	zeer tevreden		
Tevredenheid over het beschikbare promotiemateriaal?	zeer ontevreden		
	ontevreden	13	5
	neutraal	35	40
	tevreden	52	55
	zeer tevreden		

Tevredenheid over de samenwerking met scholen?	zeer ontevreden		
	ontevreden	18	10
	neutraal	23	10
	tevreden	59	80
	zeer tevreden		
Tevredenheid over de samenwerking met wijkinstellingen?	zeer ontevreden		
	ontevreden	27	20
	neutraal	32	40
	tevreden	41	40
	zeer tevreden		
Tevredenheid over de samenwerking met andere clubs?	zeer ontevreden		
	ontevreden	24	24
	neutraal	37	41
	tevreden	39	35
	zeer tevreden		
Tevredenheid over draagvlak binnen het bestuur?	zeer ontevreden		
	ontevreden	7	5
	neutraal	21	10
	tevreden	71	80
	zeer tevreden	0	5
Tevredenheid over draagvlak bij trainers en kaderleden?	zeer ontevreden		
	ontevreden	6	5
	neutraal	25	40
	tevreden	68	50
	zeer tevreden	0	5
Tevredenheid over draagvlak voor het project bij leden?	zeer ontevreden	0	5
	ontevreden	10	10
	neutraal	36	30
	tevreden	53	55
	zeer tevreden		
Tevredenheid over tijd gelegd op club/vrijwilligers?	zeer ontevreden		
	ontevreden	18	5
	neutraal	47	50
	tevreden	35	45
	zeer tevreden		

Tevredenheid over administratie en verantwoording?	zeer ontevreden		
	ontevreden	14	5
	neutraal	40	25
	tevreden	46	70
	zeer tevreden		
Na aflopen project gaan de activiteiten dan door?	weet niet/geen antwoord	1	
	meedoen-activiteiten gaan vrijwel op dezelfde voet door	35	45
	meedoen-activiteiten gaan in afgeslankte vorm door	46	55
	meedoen-activiteiten worden grotendeels stopgezet	17	
Wat betekent aflopen project voor geboekte resultaten?	weet niet/geen antwoord	1	
	die resultaten blijven behouden	35	55
	die resultaten blijven deels intact	47	45
	die resultaten zullen grotendeels verdwijnen	11	
	er zijn geen resultaten bereikt	6	
Zou u een collega club adviseren om mee te doen?	ja, zeker	58	60
	ja, vrijwel zeker	21	35
	wellicht	14	5
	nee, zeker niet	1	
	kan dat zo niet zeggen	6	